

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΒ΄

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 1991

ΤΕΥΧΟΣ Α΄

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῷ ΑΘΗΝΩΝ (1842 - 1991)

Υ Π Ο
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΘΕΜΕΛΗ
Μητροπολίτου Μεσσηνίας

*Τῇ ἐπιστημονικῶς ἐκθρεψάσῃ με
καὶ φιλοφρόνως τιμησάσῃ με
Θεολογικῇ Σχολῇ
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
εὐγνωμόνως ἀφιερῶ.*

Ἐν ἔτει 1971 ἐδημοσίευσά μελέτην μου εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας *Διδαχή*, καὶ ἐκ ταύτης εἰς αὐτοτελὲς ἀνάτυπον τεύχος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Χρονικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου (1921 - 1971)», Ἑκδοσις Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, Ἀριθ. 19, Καλαμάτα 1971. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1986 ἡ μελέτη αὕτη ἐπανεδημοσιεύθη, εἰς τὰ τεύχη 11-13 τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Ἑκκλησίας, μετὰ προσθήκης διὰ τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1972 - 1986 ἔτη, καὶ μετὰ τινων ἄλλων προσθηκῶν. Ἡ συμπεπληρωμένη αὕτη μελέτη ἐκυκλοφόρησε καὶ ἐν ἀνατύπῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Χρονικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου (1921 - 1986)», Ἀθήναι 1986.

Εἰς τὴν ὥς ἄνω, δις ἐκδοθεῖσαν, μελέτην περιλαμβάνονται ταῦτα: Ἐναντὶ προλόγου «Ἱστορικὴ ἱερά σελίς». «Προοίμιον τοῦ Ἑσπερινοῦ». «Ὁ πρῶτος πανηγυρικὸς Ἑσπερινὸς» τῇ 29ῃ Ἰουνίου 1925 ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις πρώτου κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. «Ὁ Ἑσπερινὸς διὰ μέσου τῶν ἐτῶν». «Ἀκολουθία καὶ Τυπικὴ Διάταξις». «Ὁμιληταὶ καὶ θέματα ὁμιλιῶν». «Ἐπέκτασις τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν». «Ἐν ἐπιλόγῳ».

Κατεχώρισά δὲ εἰς τὴν «Ἱστορικὴν σελίδα», μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἐκτὸς τῆς τοποθετήσεως τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου τοῦ

Ἄρειου Πάγου ἐντὸς τῶν σελίδων τῆς Ἱστορίας τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ἐσπερινὸς οὗτος ἀποτελεῖ καὶ μίαν ζωηρὰν ἀναπαράστασιν τοῦ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἐξιστορουμένου γεγονότος (Πράξεις ιζ', 16 - 34), καὶ μίαν διαρκῆ ὑπόμνησιν, ἐκ μέρους τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλληνικῶν Χριστιανῶν, τῆς πανηγυρικῆς θεμελιώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ τῆς Ἑλλάδος», ἤτοι τὰς Ἀθήνας.

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὸν ὡς ἄνω Ἐσπερινόν, ἰδιαζούσης καὶ μεγάλης σημασίας εἶναι καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις πανηγυρικὸς ἑορτασμός τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Μεγάλων Πατέρων καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1842 μέχρι τῆς σήμερον, τελούμενος ὄχι μόνον ἐν τῷ Ναῷ, διὰ τῆς τελέσεως ἑτησίου Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν εὐεργετῶν, δωρητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ καὶ δὴ καὶ μάλιστα ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ Τελετῶν τοῦ Πανδιδακτῆριου τούτου.

Ἄνεκαθεν ἔτρεφον βαθεῖαν τιμὴν καὶ ἰδιάζοντα σεβασμὸν πρὸς τὸν πανεπιστημιακὸν τοῦτον ἑορτασμὸν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ὅθεν συνέθεσα τὴν μελέτην ταύτην, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν». Εἰς ταύτην καταχωρίζω, ἀφ' ἑνὸς μὲν Εἰσαγωγὴν περὶ τῆς καθιερώσεως τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ὡς καὶ περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου Κατάλογον τῶν Ὀμιλητῶν μετὰ τῶν θεμάτων τῶν Λόγων αὐτῶν. Ἡ μελέτη αὕτη δημοσιεύεται ἐπὶ τῷ προσφάτῳ ἑορτασμῷ τῆς Ἑκατονπεντηκονταετηρίδος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν (1837 - 1987), καὶ ἀφιερῶται «Τῇ ἐπιστημονικῶς ἐκθρεψάσῃ με καὶ φιλοφρόνως τιμησάσῃ με Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», τῆς προσγενομένης μοι τιμῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν ὑψίστην διάκρισιν τοῦ Ἐπιτίμου Διδάκτορος τῆς Σχολῆς ταύτης (1990). Ἐν τέλει δὲ τῆς μελέτης προστίθεται καὶ Ἀνακεφαλαίωσις.

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ καθιέρωσις τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ ἐγένετο, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα. Συγκεκριμένως ἀναγράφονται ἐπὶ λέξει ταῦτα εἰς τὸ Βυζαντινὸν Συναξάριον τῆς μνήμης αὐτῶν τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου: «Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081 - 1118), ὃς μετὰ τὸν Βοτανειάτην τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἐδέξατο, ἐν Κωνσταντινουπόλει στάσις γέγονε παρὰ τῶν ἐλλογίμων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν τῶν μὲν ὑπεριθύντων τὸν μέγαν Βασίλειον, ὑψήγορον αὐτὸν λεγόντων, ὡς τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐξερευνήσαντα τῷ λόγῳ, καὶ ταῖς ἀρεταῖς μικροῦ τοῖς Ἀγγέλοις παραμιλλώμενον... καὶ τὸ ἦθος ἐμβριθῆ καὶ μηδὲν γήϊνον ἔχοντα... Τῶν δὲ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ὑψούντων, ὡς ἀνθρωπικώτερον διακείμενον ταῖς διδασκαλίαις, καὶ τῷ λείῳ τῆς φράσεως πάντας καθοδηγοῦντα καὶ πρὸς μετάνοιαν ἐκκαλοῦμενον, καὶ τῷ πλήθει τῶν μελιρρύτων λόγων καὶ τῇ κατ' ἔνοιαν δεινότητι... Ἐτέρων δὲ τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ προσκειμένων, ἅτε δὴ τῷ κομψῷ καὶ τῷ πεποικιμένῳ τῆς φράσεως, τῷ διατόρῳ τε τῶν λόγων, καὶ τῷ τῶν λέξεων ἀνθρῶ, πάντας τοὺς ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ παιδείᾳ διαβοήτους καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς ὑπερβάντι...» (Μηναῖον Ἰανουαρίου, Ἀθῆναι 1979, σελ. 250 - 251, Ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας).

Οἱ ὡς ἄνω στασιασάντες ἐλλογίμοι καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες διὰ τὰς προτιμήσεις αὐτῶν ὑπὲρ ἐκάστου τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐπωνομάζοντο ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν Ἀγίων, οἱ μὲν Βασιλεῖται, οἱ δὲ Γρηγορίται, οἱ δὲ Ἰωαννῖται. Ὑφισταμένης δὲ τῆς στάσεως καὶ τῆς διαιρέσεως μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω ἐπωνύμων στασιαστῶν, ἐφάνησαν κεχωρισμένως ἕκαστος κατ' ἀρχάς, καὶ ἀκολούθως ὁμοῦ, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι εἰς τὸν Μητροπολίτην Εὐχαΐτων Ἰωάννην τὸν Μαυρόποδα «ὑπαρ οὐκ ὄναρ», δηλαδὴ ὄχι ἐν ὄνειρῳ, ἀλλὰ ἐν πραγματικῇ αἰσθήσει, καὶ συνέστησαν εἰς αὐτὸν τὴν σύστασιν τῆς κοινῆς ἐορτῆς των, ὅπερ καὶ ἐγένετο, ὡς ἡμέρας ταύτης ὀρισθείσης τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου.

Περὶ δὲ τὸ ἔτος 1100, ὁ ὡς ἄνω Μητροπολίτης, ἀξιολογώτερος ὢν λόγιος τῆς ἐποχῆς του, συνέταξε τὴν Ἀκολουθίαν τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ψαλλομένην ἔκτοτε μέχρι σήμερον εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους.

Εἰς τὸ δευτέρον Τροπάριον τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Ζ' Ὁδῆς ἐν τῷ Ὁρθρῳ τῆς ἐορτῆς ὁ Εὐχαΐτων Ἰωάννης λέγει ὅτι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι «ἐξέκλιναν» δηλαδὴ ἀπέφυγαν τοὺς «ψευδεῖς ὕθλους» δηλαδὴ τὴν μωρίαν καὶ ἀνοησίαν τῶν «Ἑλλήνων», διὰ τῆς λέξεως ὕθλος ἐννοῶν πρωτίστως τὴν Ἑλληνι-

κὴν Μυθολογίαν. Εἰς δὲ τὸ δευτέρον Τροπάριον τοῦ δευτέρου Κανόνος τῆς Θ' Ὁδῆς ἐν τῷ Ὁρθρω τῆς ἑορτῆς λέγει ὅτι, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι δὲν ἔχουν ἀναμεταξύ των «δευτερεῖον» ἀλλὰ ἕκαστος φέρει τὰ «πρεσβεῖα». «Οὐκ ἔστι — γράφει — δευτερεῖον ἐν τοῖς τρισί· τὰ πρεσβεῖα γὰρ ἕκαστος φέρεται πρῶτος δοκῶν καὶ τοὺς ὁμοτίμους ὑπερνικῶν· ἐξοικειοῦται μᾶλλον δέ, τὴν ἀλλήλων νίκην περιχαρῶς· οὐ χώρα γὰρ ἐνταῦθα τῷ φθόνῳ παρρησίας, λυμαιομένῳ τὴν ὁμόνοιαν».

Ἐσαύτως εἰς τὰ τρία Τροπάρια τοῦ δευτέρου Κανόνος τῆς Δ' Ὁδῆς ἐν τῷ Ὁρθρω τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀγίων, περὶ μὲν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὑμολογεῖ ὅτι ὁ Ἅγιος οὗτος εἶναι «στῦλος πυρός, λαοῦ πιστοῦ προηγούμενος, καὶ φλογίζων τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πίστεως, τὰς δὲ φυλάς σώζων ἀσφαλῶς, τὰς ἐφεπομένους». Περὶ δὲ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὑμνογραφεῖ ὅτι ὁ λόγος αὐτοῦ εἶναι «γλώσσης τρυφῆ καὶ ἀκοῆς πάσης ἡδυσμα, μάννα ζωῆς, δρόσος γλυκασμοῦ, μέλι τὸ ἐκ πέτρας, Ἀγγέλων ἄρτος οὐράνιος». Καὶ τέλος, περὶ τοῦ Ἰωάννου Χρυσστόμου μέλπει ὅτι, τὸ χρυσοῦν στόμα αὐτοῦ ἐγένετο ἀπὸ τὸν «ποταμὸν τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος... μέχρι καὶ προχύσεως, καὶ τὸ καλὸν πρόσωπον τῆς γῆς, ὡς τρυφῆς χειμάρρους ἀπὸ χρυσοῦ ἄρδει στόματος, εὐφραίνων καὶ παιάνων τοῦ Χριστοῦ πᾶσαν πόλιν». Σύντρεῖς δὲ τοὺς Ἁγίους Ἱεράρχας τοὺς χαρακτηρίζει, εἰς τὸ δευτέρον Τροπάριον τοῦ πρώτου Κανόνος τῆς Θ' Ὁδῆς ἐν τῷ Ὁρθρω τῆς ἑορτῆς των, ὡς ἐν τριστομον ξίφος καὶ συγκεκριμένως: «Οὐ δίστομον μάχαιραν, ἢ χάρις ἀλλὰ τριστομον, κατὰ τῶν πολεμίων αὐτῆς προβάλλεται· ἐν οὐρανοχάλκευτον ξίφος, τρισὶν ἀκμαῖς κατεστομαμένον, αἰεὶ προμαχόμενον, τριλαμποῦς μιᾶς Θεότητος». Ὁ Εὐχαίτων Ἰωάννης, ἐκτὸς τῆς Ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἑορτῆς τῆς ὁποίας, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, οὗτος ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγητῆς, ἔγραψε καὶ τὸ πρῶτον ρητορικὸν ἐγκώμιον εἰς αὐτούς, ἐπηκολούθησαν δὲ ἕκτοτε καὶ ἄλλα ἐγκώμια ρητορικὰ εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ἄλλα ἐκδεδομένα καὶ ἄλλα εἰσέτι ἀνέκδοτα.

Ἡ οὕτως καθιερωθεῖσα ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν συνεδυσάσθη ἀρρήκτως μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν γένει παιδείας. Αὐτὸν δὲ τὸν συνδυασμὸν τὸν ἀναφέρουν ἅπαντες σχεδὸν οἱ ὀμιληταὶ εἰς τοὺς Λόγους αὐτῶν κατὰ τὸν πανεπιστημιακὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἐνδεικτικῶς ἐνταῦθα καταχωρίζονται σχετικαὶ παράγραφοι ἐκ Λόγων ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ, καὶ δὴ:

Πρῶτον, ἐκ Λόγου τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Παν. Μπρατσιώτου: «Οἱ τρεῖς οὗτοι μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας ἄνδρες, οἵτινες τυγχάνουσι καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν καυχήματα περιφανῆ, συνεδύσαν ἀρμονικῶς σοφίαν θεολογικὴν καὶ φρόνημα ὀρθόδοξον καὶ ἀρετὴν χριστιανικὴν μεθ' ἑλληνομαθείας καὶ λόγου ἑλληνοπρεπείας ὑποδειγματικῆς, καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν ἔθεωρή-

θησαν εὐλόγως ὡς γνησιώτατοι ἀντιπρόσωποι τῆς «παλιντόνου ἀρμονίας» τοῦ χριστιανικοῦ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τῆς θείας μετὰ τῆς θύραθεν σοφίας, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀκραιφνεῖς τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας μῦσται καὶ ὑποφῆται» (Π α ν α γ ι ὶ ὡ τ ο υ Μ π ρ α τ σ ι ὶ ὡ τ ο υ, Ἡ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐπιβίωσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν... Ἀπηγγέλθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῇ 30 Ἰανουαρίου 1938, Ἀθήνησι 1939, σελ. 26 - 27).

Δεύτερον, ἐκ Λόγου τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Δημ. Μπαλάνου: «Ἀλλὰ γεννάται εὐλόγως τὸ ἐρώτημα: Διατί ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐθεσπίσθη ὡς ἑορτὴ τῆς παιδείας καὶ ἐχαρακτηρίσθησαν οὗτοι οἰονεὶ οἱ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωποι καὶ προστάται τῶν γραμμάτων; Δὲν ὑπῆρξαν σοφώτεροι καὶ μᾶλλον ρηξικέλευθοι ἄνδρες αὐτῶν, κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων; Ἀναμφιβόλως ὑπῆρξαν, καὶ ἀρκοῦν τὰ ὀνόματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τοῦτο. Διὰ τοῦ χαρακτηριζομένου ὅμως τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς καθοδηγητῶν καὶ προστατῶν τῆς παιδείας ἐζήτηθῃ νὰ δηλωθῇ ὁ ἐν τῷ προσώπῳ των ἀρμονικὸς συνδυασμὸς κλασικῆς παιδείας καὶ χριστιανικοῦ κηρύγματος, ἀμφοτέρων τῶν ὁποίων οἱ ἀοιδιμοὶ Ἱεράρχαι ἦσαν βαθεῖς μῦσται, καταστάντες τοιουτοτρόπως οἱ ὑποδειγματικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ» (Δ η μ η τ ρ ῖ ο υ Μ π α λ ἄ ν ο υ, Διατί ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐθεσπίσθη ὡς ἑορτὴ τῆς παιδείας. Λόγος λεχθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς πανεπιστημιακῆς Συγκλήτου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1948, σελ. 3-4).

Τρίτον, ἐκ Λόγου τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἰωάννου Καρμίρη: «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι, ἐπιτυχόντες τὴν συνδιαλλαγὴν καὶ συνένωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἀρμονικὴν σύνθεσιν τῆς θύραθεν μετὰ τῆς ἱερᾶς παιδείας, ἀνεδείχθησαν οἱ ἀπαράμιλλοι σκαπανεῖς τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ κλασσικοὶ τῆς χριστιανικῆς παιδείας ἐκπρόσωποι, οἱ ὑποτυπώσαντες τὸ ἰδεῶδες τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως» (Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Κ α ρ μ ῖ ρ η, Δύο Βυζαντινοὶ Ἱεράρχαι καὶ τὸ σχίσμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Παν. Συγκλήτου... τῇ 30 Ἰανουαρίου 1960, σελ. 3-4).

Τέταρτον, ἐκ Λόγου τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικολάου Π. Μπρατσιώτου: «Κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν οἱ Πανέλληνες πανηγυρίζομεν, ὀφείλομεν νὰ πανηγυρίζομεν, ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴν μας ἑορτὴν τὴν μνήμην τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ποὺ ἀνεδείχθησαν εἰς μέγιστα ἀναστήματα ἐξ Ἰσοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, περιφανῆ καυχήματα καὶ αὐθεντικὰ πρότυπα βίου ὄχι μόνον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ Ἔθνος. Καὶ πρέπει νὰ πανηγυρίζομεν συγχρόνως ὅσα κυριολεκτικῶς σωτήρια χρεωστεῖ ἡ Ἑλλάς εἰς αὐτὰς τὰς τρεῖς εὐγενεστάτας καὶ σημαντικωτάτας μορφὰς τῆς μετὰ Χριστὸν ἱστορίας της: α) Τὴν

συνθετικήν ἁρμονικήν σύζευξιν Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. β) Τὸν ὀριστικὸν ἔκτοτε ἀδιάσπαστον, εὐεργετικώτατον δὲ σύνδεσμον Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. γ) Τὴν γέννησιν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ μὲ ὅλας τὰς αἰωνίους ἀξίας του καὶ δ) τὴν Ἑλληνοχριστιανικήν Παιδείαν, πεμπτουσίαν αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ συνισταμένην τῶν ιδεῶν του. Νὰ πανηγυρίζωμεν δηλαδή αὐτὴν τὴν διάσωσιν τοῦ Ἔθνους τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἀνυπερβλήτου πολιτισμοῦ του ἀπὸ τὴν παρακμὴν καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφανισμοῦ, συνάμα δὲ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀδιακόπου, μὲ νέας εὐοίωνους προοπτικές, ἱστορικῆς καὶ πολιτισμικῆς συνεχείας τοῦ Ἐθνικοῦ μας βίου» (Νικολάου Π. Μπρατσιώτου, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ τὸ νόημα τῆς ἑορτῆς των διὰ τὸ Ἔθνος. Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου τὴν 30.1.1989, Ἀθῆναι 1989, σελ. 22).

Ὅσον, ἐξ ἄλλου, ἀφορᾷ εἰς τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμὸν τῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, οὗτος, ὡς προαναφέρθη ἤρχισεν ἐν ἔτει 1842, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ἐν ἔτει 1991 συμπληροῦνται ἑκατὸν πενήντα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ. Δεδομένου δὲ ὅτι, ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἑκατονπεντηκονταετηρίδος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1837 - 1987) ἤδη ἐπραγματοποιήθη, συμπύπτει, παραλλήλως πρὸς αὐτόν, καὶ μὲ διαφορὰν τεσσάρων ἐτῶν (1842 - 1991), καὶ ἡ ἑκατονπεντηκονταετηρίς τοῦ ὡς ἄνω ἐπισήμου ἑορτασμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς Παιδείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τούτῳ.

Εἰδικώτερον, τὸ «Ἀκαδημαϊκὸν Συμβούλιον», ὡς τότε ὀνομάζετο ἡ Πανεπιστημιακὴ Σύγκλητος, κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ τῆς 9ης Αὐγούστου 1841, ἀπεφάσισε καὶ ὥρισεν ἕνα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (30 Ἰανουαρίου) τελῆται τὸ Μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀπόφασις αὕτη ἔγινεν ἔκτοτε ἔθος πανεπιστημιακόν, συνεχῶς καὶ ἐπὶ 150 ἔτη μέχρις ἐφέτος (1991) πραγματοποιούμενον. Ὁ πρῶτος ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ καὶ τῷ Μνημοσύνῳ Λόγος ἀπηγγέθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Νεοφύτου Βάμβα, καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένην πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἑφημερίδα Ἀθηνᾶ τῆς 7 Φεβρουαρίου 1842. Σημειωτέον δὲ ὅτι, ἡ καθιερωθεῖσα τέλεσις τοῦ Μνημοσύνου τούτου ἀναγράφεται καὶ εἰς τοὺς Πανεπιστημιακοὺς Ὁργανισμοὺς.

Εἰς τὸ «Χρονικὸν τῆς πρώτης πενήνταετίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου», ὅπερ συνεγράφη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἰωάννου Πανταζίδου, γράφονται ταῦτα σχετικῶς μὲ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν: «Εἰς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς παντοίους αὐτοῦ (τοῦ Πανεπιστημίου) εὐεργέτας καὶ πρὸς ἐπίσημον καθιέρωσιν τῆς παλαιᾶς συνηθείας, καθ' ἣν ἡ ἡμέρα τῆς μνήμης τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τῶν μεγάλων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων, ἐωρτάζετο ὑπὸ πάντων τῶν σχολείων τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, τὸ Πανεπιστήμιον ἀπεφάσισε νὰ τελῆ

κατὰ τὴν 30 Ἰανουαρίου ἀρχιερατικὸν μνημόσυνον» (Χρονικὸν τῆς πρώτης πεντηκονταετίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου... ὑπὸ Ἰ. Πανταζίδου, Ἀθήνησι 1889, σελ. 52).

Σημειωτέον ὅτι, ἡ ἑορτὴ αὕτη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὡς ἑορτὴ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς Παιδείας, ἦτο «πρὸ πολλοῦ καθιερωμένη ὡς πανελλήνιος σχολικὴ ἑορτὴ... φαίνεται δὲ ὅτι πρὸ ἱκανοῦ χρόνου εἶχε συνδυασθῆ μετὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τούτου καὶ ἡ τέλεσις μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων». Ἡ σχολικὴ δὲ πανελλήνιος αὕτη ἑορτὴ ἔθεωρεῖτο ὡς τοιαύτη καὶ ὑπὸ τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων (Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Ἡ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐπιβίωσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν... Ἀθήνησι 1939, σελ. 28 καὶ 29).

Τὴν πανεπιστημιακὴν ἑορτὴν τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, καθιέρωσαν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, καὶ τὰ ἄλλα Πανεπιστήμια τῆς χώρας ἡμῶν, ἐξεδόθησαν δὲ αὐτοτελῶς οὐκ ὀλίγοι ἐπίσημοι Λόγοι, ἐκφωνηθέντες ὑπὸ καθηγητῶν τῶν ὡς ἄνω Πανεπιστημίων, κατὰ τὸν ἑορτασμόν. Ἐνδεικτικῶς καταχωρίζονται ἐνταῦθα μερικαὶ περιπτώσεις διὰ τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, καὶ δῆ:

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης:

1) «Ὁ Πνευματικὸς ἄνθρωπος». Πανηγυρικὸς λόγος ρηθεις ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1935 ἡμέρᾳ ἑορτασμοῦ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὑπὸ Ἰωάννου Θεοδωρακοπούλου, Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1935.

2) Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐκφωνηθεις τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1946, ὑπὸ Δημητρίου Ν. Μωραίτου, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1947.

3) «Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἀρχαῖα Γράμματα». Λόγος ἐκφωνηθεις τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1954, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Κριαρᾶ, Καθηγητοῦ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Θεσσαλονίκη 1955.

4) «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἡ ἐποχὴ μας». Λόγος ἐκφωνηθεις τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1956 ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὑπὸ Δημητρίου Μωραίτου, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1957.

5) «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς πρότυπα ποιμένων καὶ διδασκάλων ἰδία ἐν τῇ πράξει». Λόγος ἐκφωνηθεις κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1957, ἐντολῇ τῆς Συγκλήτου, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τε-

λετών τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νοβίας Ἀνθίμου Σίσκου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Θεσσαλονίκη 1957.

6) «Ἡ αἰσθητικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν». Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 30ῆν Ἰανουαρίου 1966 ἐν τῇ αἰθούσῃ τελετῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τοῦ Εὐαγγέλου Θεοδώρου, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀθῆναι 1971.

7) «Οἱ νέοι καὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι». Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 30ῆν Ἰανουαρίου 1970, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τελετῶν, ὑπὸ Κων/νου Φράγκου, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Κατηχητικῆς καὶ Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς Θεολογίας. Θεσσαλονίκη 1970.

8) «Σύγχρονοι ἐρμηνευτικαὶ τάσεις καὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι». Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν, ὑπὸ Γεωργίου Γαλίτη, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Θεσσαλονίκη 1971.

9) «Προσωπεῖο καὶ πρόσωπο κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες». Λόγος στὴν ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, 30 Ἰανουαρίου 1979, ὑπὸ Ἰωάννου Καραβιδόπουλου, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1979.

10) «Ἡ πνευματικότης τῆς Ὁρθοδόξου Πατερικῆς παραδόσεως εἰς τὴν οἰκουμενικὴν αὐτῆς ἐπικαιρότητα». Ἐκφωνήθηκε στὶς 30-1-1980 ὑπὸ Ἰ. Ὁρ. Καλογήρου. Θεσσαλονίκη 1981.

11) «Ἡ κοινωνικὴ σκέψις τοῦ Μεγάλου Βασιλείου». Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 30ῆν Ἰανουαρίου 1981, ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὑπὸ Ἀθανασίου Γρ. Γερομιχαλοῦ, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου. Θεσσαλονίκη 1981.

12) «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἡ πνευματικὴ πορεία τοῦ Γένους». Λόγος ποὺ ἐκφωνήθηκε στὶς 30 Ἰανουαρίου 1982, ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Ζήση, τακτικὸ Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1982.

Διὰ τὸ Πανεπιστήμιον Πατρῶν:

Πανεπιστήμιον Πατρῶν, Ἔτος ἰδρύσεως 1964. Πρυτανεῖα Γλαύκου Δ. Γαλανοῦ. «Χριστολογικὰ προβλήματα ἐν Βυζαντίῳ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κριτικῆς». Ἐπίσημος λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἀναστασίου Ν. Ζούμπου Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς. Πάτραι 1979.

Διὰ τὸ Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων:

1) «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ὁ λαϊκὸς Βυζαντινὸς βίος». Λόγος ἐκφω-

νηθεὶς τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1965, ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Λαογραφίας Δ η μ η τ ρ ῖ ο υ Σ. Λ ο υ κ ά τ ο υ. Ἰωάννινα 1967.

2) «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι — ἐρμηνευτικὴ ἀξιολόγησις». Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1967, ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας Φ ά ν η Ἰ. Κ α κ ρ ῖ δ ῆ. Ἰωάννινα 1967.

3) «Εἰκονογραφία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν». Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1968 εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τοῦ Τμήματος, ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας Ν ι κ ο λ ά ο υ Β. Δ ρ α ν δ ά κ η. Ἰωάννινα 1969.

4) «Ὁ ποιητὴς Γρηγόριος ὁ Θεολόγος». Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1971 εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπὸ τῆς Καθηγητρίας τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας Χ ρ ῖ σ τ ῖ ν α ς Β. Δ ε δ ο ύ σ η. Ἰωάννινα 1971.

5) «Τρεῖς Ἱεράρχες, μιὰ μαρτυρία ἐλευθερίας». Ὁμιλία στὴν ἐορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, 30 Ἰανουαρίου 1976, τῆς Καθηγητρίας τῆς Β' ἔδρας Ν. Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, Ἐ λ έ ν η ς Κ α κ ο υ λ ῖ δ η - Π ά ν ο υ. Ἰωάννινα 1976.

Πέραν ὅμως τῶν πανεπιστημιακῶν Λόγων, ἀπηγγέλθησαν καὶ ἀπαγγέλλονται πανηγυρικοὶ Λόγοι ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ εἰς ἄλλα Ἐκπαιδευτήρια καὶ ἀξιολόγους ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ Ἐταιρείας, ἐνδεικτικῶς δὲ σημειοῦνται ἐνταῦθα τὸ Β α ρ β ά κ ε ῖ ο ν κ α ῖ ἡ Ἐ τ α ῖ ρ ε ῖ α τ ῶ ν Φ ῖ λ ω ν τ ο ῦ Λ α ο ῦ ἐν Ἀθήναις, καὶ τὸ Γυμνάσιον καὶ τὰ λοιπὰ Σχολεῖα τῆς Ἐρμουπόλεως Σ ύ ρ ο υ, καὶ δὴ:

«Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδακταλικοῦ Συλλόγου, ρηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Βαρβακείου, τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1883, ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν», ὑπὸ Ἰ γ ν α τ ῖ ο υ Μ ο σ χ ά κ η, Ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας. Ἐν Ἀθήναις 1883.

«Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἐξ ἐπόψεως ἀνθρωπολογικῆς — ὑπαρξικῆς». Πανηγυρικὸς λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1958 ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὑπὸ τοῦ Ἰ ω ά ν ν ο υ Μ α ρ κ α ν τ ῶ ν η δ. Φ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἐταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ. Ἀθῆναι 1969.

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Σ τ ε φ ά ν ο υ Π α γ ῖ δ α, Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1859, ἐν τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» (Ματθ. κβ'. 39).

Ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Λόγου τούτου, σὺν ἄλλοις, ἀναφέρονται καὶ ταῦτα: «Ἐν δὲ τῇ δημοτελεῖ ταύτῃ ὡς ἀπὸ τοῦ γυμνασίου καὶ τῶν λοιπῶν σχολείων Ἐρμουπόλεως τελουμένη ἐορτῇ τῶν τριῶν μεγίστων τῆς κατὰ Χριστὸν σοφίας διδασκάλων, καὶ ἅμα προστατῶν τῆς τε θύραθεν καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ πάσης σοφίας· ἐν τῇ ἐορτῇ, λέγω, τῇ καθιερωθείσῃ μὲν κατ' ἀρχαῖον ἔθος προτροπῇ τοῦ σεβασμιωτάτου ἡμῶν ποιμένος καὶ ἱεράρχου ἐκ συμφώνου

μετὰ τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει τότε γυμνασιάρχου, τιμηθείση δὲ μέχρι τοῦδε διὰ πολλῶν καὶ καλῶν κατ' ἔτος λόγων παρ' ἐκάστου τῶν ἀξιοτίμων μελῶν τοῦ ἀνωτέρου ἐκπαιδευτηρίου τῆς Ἐρμουπόλεως...» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἔτος Γ', Ἀθῆναι 1 Ἰουλίου 1859, ἀριθ. 7, σελ. 315 - 335).

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ναῶ, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Χίῳ καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ ἐξεφωνήθησαν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀξιόλογοι Λόγοι, καὶ ἐδημοσιεύθησαν, περὶ τῶν ὁποίων, ἐνδεικτικῶς καὶ πάλιν, γίνεται λόγος ἐνταῦθα, ὡς ἀκολούθως:

1) Εὐσταθίου Κλεοβούλου, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῇ 30 Ἰανουαρίου 1865, Σχολαρχοῦντος ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆς (Β. Δ. Καλλίφρονος, Συλλογὴ ἐκκλησιαστικῶν λόγων, τόμος Α', Κωνσταντινούπολις 1886, σελ. 108 - 121).

2) Εὐσταθίου Κλεοβούλου, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῇ 30 Ἰανουαρίου 1866, Σχολαρχοῦντος ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆς (Β. Δ. Καλλίφρονος, Ἐνθα ἀνωτέρω, τόμος Α' σελ. 122 - 136).

3) Εὐσταθίου Κλεοβούλου, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῇ 30 Ἰανουαρίου 1867, Σχολαρχοῦντος ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆς (Β. Δ. Καλλίφρονος, Ἐνθα ἀνωτέρω, τόμος Α' σελ. 136 - 150).

Στεφάνου Σουλίδου, Ἀρχιδιακόνου καὶ Ἱεροκήρυκος Σμύρνης, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς (30 Ἰανουαρίου 1881) (Β. Δ. Καλλίφρονος, Ἐνθα ἀνωτέρω, τόμος Δ', σελ. 238 - 244).

Νεοφύτου Μητροπολίτου Δέρκων, Λόγος περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, ἐκφωνηθεὶς ἐν Χίῳ τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου 1857 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (Β. Δ. Καλλίφρονος, Ἐνθα ἀνωτέρω, τόμος Δ', σελ. 15 - 27).

Γρηγορίου τοῦ Βυζαντίου, Μητροπολίτου Ἡρακλείας, Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν Χίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῷ 1873 (Β. Δ. Καλλίφρονος, Ἐνθα ἀνωτέρω, τόμος Γ', σελ. 129 - 144).

Β'. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΟΜΙΛΗΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΥΤΩΝ

Εἰς τὸν κατωτέρω Κατάλογον τῶν ὁμιλητῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ἐτήσιον ἑορτὴν τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀναγράφονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1842 μέχρι τοῦ ἔτους 1991, ἤτοι ἐπὶ 150 συνεχῆ ἔτη, οἱ ὁμιληταὶ καὶ τὰ θέματα τῶν Λόγων αὐτῶν. Οἱ Λόγοι, ἐπὶ χρονικὸν διάστημα, ἀπηγγέλλοντο ἐν τῷ Ναῷ, ὡς εἶναι φυσικόν, κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ τὴν τέλεσιν τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν εὐεργετῶν, δωρητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, μεταγενεστέρως δὲ καὶ μέχρι σήμερον ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς εἰδικῆς συγκεντρώσεως γενομένης ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τοῦ Μνημοσύνου. Ἐν τῷ εἰρημένῳ Καταλόγῳ καταχωρίζονται, κατὰ περιπτώσεις, καὶ τινες ἀπαραίτητοι, καὶ πάντως χρήσιμοι, πληροφορίες.

ΕΤΟΣ 1842

Εἰς τὴν κατὰ Τετάρτην καὶ Κυριακὴν δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδα *Αἰών*, καὶ δὴ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ 327 φύλλον τῆς 1 Φεβρουαρίου 1842, δημοσιεύεται, εἰς τὴν στήλην Διάφορα, περιγραφή τῆς διὰ πρώτην φορὰν τελέσεως Μνημοσύνου ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, καὶ γίνεται περίληψις τοῦ ὑπὸ τοῦ, κληρικῶν καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ρητορικῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, *Νεοφύτου Βάμβα* ἐκφωνηθέντος Λόγου.

«Ἡ — γράφεται εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐφημερίδα — κατὰ τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου ἐπέτειος Ἐκκλησιαστικῆς ἑορτῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καθιερώθη τέλος πάντων ὡς τοιαύτη καὶ διὰ τὸ Πανεπιστήμιον Ὁθωνος, κατὰ τὴν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνικῶν Σχολείων. Ἡ περίστασις αὕτη τιμᾶ εὐλόγως τὸν σύλλογον τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ὡς ὁμολογοῦντα τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ τὸν ἔθνισμὸν τούτων. Κατὰ συνέπειαν ἔλοι οἱ Καθηγηταὶ καὶ οἱ Μαθηταὶ συνῆλθον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὅπου κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ὁ ἀξιοσέβαστος Κύριος Ν. Βάμβας ὠμίλησεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἐκκλησιαστικὸν λόγον καταλ-

ληλότατον, ὡς κινήσαντα πολλὴν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν κατάνυξιν τῶν πολυπληθῶν ἀκροατῶν του. Τοιοῦτον ἀναμφιβόλως σοφόν, ἱστορικόν, θρησκευτικόν καὶ πατριωτικόν συνάμα λόγον ἤλπιζον ἅπαντες παρ' ἑνὸς τῶν ἀρχαίων Διδασκάλων τῆς κοινωνίας μας, οἷος διακρίνεται πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος καὶ ὁ γηραιὸς Βάμβας. Τὸ θέμα τοῦ ρήτορος ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου «Ἵμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Ὁμιλήσας δὲ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ κατὰ πᾶσάν τὴν οἰκουμένην κηρύγματος τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐθνῶν παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων τούτων, ἐξηγηθεὶς περὶ τῆς σοφίας, τοῦ θείου ζήλου καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐορταζομένων ἀγίων Ἱεραρχῶν, Βασιλείου, Γρηγορίου καὶ Χρυσοστόμου, πραγματευθεὶς περὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ συνδρομητῶν, ὀνομάσας μάλιστα τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τούτων, ὕψωσεν ἐπὶ τέλους τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀπεύθυνεν ἐνθέρμους εὐχὰς ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, ὑπὲρ ὁμονοίας καὶ εἰρήνης, ὑπὲρ τῶν συντρεχόντων τὴν παιδείαν τοῦ Ἔθνους, ὑπὲρ τῆς λαμπρότητος τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἐπὶ τέλους ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῶν πεσόντων κατὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος, ὅτε ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι μὲ συντριβὴν καρδίας καὶ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶπον Ἀμήν! Μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας ἐψάλη μνημόσυνον ὑπὲρ ἑνὸς τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ μακαρίτου Ἱατροῦ Δ. Μαυροκορδάτου».

Ὁ πρῶτος οὗτος Λόγος τοῦ Νεοφύτου Βάμβας ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν τέλει τῆς θείας Λειτουργίας «ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος» τοῦ Ν α ο ὕ τ ῆ ς Ἀ γ ί α ς Εἰ ρ ῆ ν η ς τ ῆ ς ὁ δ ο ὕ Αἰ ὀ λ ο υ τ ῶ ν Ἀ θ η ν ῶ ν, χρησιμοποιοῦμένου τότε ὡς Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ. Ρητὸν τοῦ Λόγου εἶναι τὸ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου «Ἵμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. 5, 14), ἐδημοσιεύθη δὲ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν Ἀ θ η ν ᾱ τ ῆ ς 7 Φεβρουαρίου 1842.

ΕΤΟΣ 1843

Εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν εἰδήσεων Ἡ τ α χ ὕ π τ ε ρ ο ς φ ἡ μ η τῆς 25 Ἰανουαρίου 1843, καὶ δὴ εἰς τὴν στήλην Νέα Διάφορα, δημοσιεύεται ἡ ἐξῆς εἴδησις: «Τὴν 30ὴν τ.μ. ἐορτάζουν τὰ διάφορα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, κατὰ συνέπειαν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον, ἐκ μέρους τοῦ ὁποίου νομίζομεν, ὅτι ὁ Σεβ. Καθηγητῆς Κ. Μ. Ἀποστολίδης θὰ ἐκφωνήσῃ μετὰ τὴν θείαν ἱερωργίαν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης λόγον κατάλληλον».

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Μ ι σ α ῆ λ Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ η ς ἤτο καθηγητῆς τῆς Δογματικῆς, Ἡθικῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τῶν Ἑβδομήκοντα, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

ΕΤΟΣ 1844

Εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου καταχωρίζεται, ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1843, ἡ ἀκόλουθος ἀπόφασις: «Μετὰ ταῦτα ὁ Πρύτανις ἀνέφερεν ὅτι, ἐπειδὴ ἐτησίως κατὰ τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου ἡμέραν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελεῖται ἐν τῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης Ναῷ ἱεροτελεσεστία καὶ Ἀρχιερατικὸν Μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν καταλιπόντων κληροδοτήματα εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, καὶ εἴθισται κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἵνα ἐκφωνῆται ἐπ' Ἀμβωνος λόγος, νὰ ἐκλέξῃ ἡ Σύγκλητος τὸν ἀρμόδιον Καθηγητὴν διὰ νὰ ὀμιλήσῃ... ὁμοφώνως ἀπεφάσισαν ἵνα παρακληθῇ διὰ τοῦ Πρυτάνεως ἐπὶ τοῦτο ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κύριος Μ. Ἀποστολίδης».

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου ὀμιλητῆς ἐν ἔτει 1844 ἦτο ὁ Ἀρχιμανδρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης, καθηγητῆς, ὡς προανεφέρθη, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ δὲ Λόγος αὐτοῦ ἐξεφωνήθη ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

ΕΤΟΣ 1845

Πληροφορίαν περὶ τοῦ ὀμιλητοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1845, παρέχει ἡ ἐν Ἀθήναις δις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένη ἐφημερίς Ἀναμόρφωσις τῆς 2 Φεβρουαρίου 1845, εἰς τὴν στήλην Διάφορα τῆς ὁποίας γράφεται ἐπὶ λέξει: «Τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου τὸ Πανεπιστήμιον ἐώρτασε κατὰ τὰ ἔθιμα, τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης. Ὁ Κ. Μ. Ἀποστολίδης ἐξεφώνησε λόγον κατάλληλον εἰς τὴν ἑορτὴν».

Κατὰ ταῦτα, ὀμιλητῆς κατὰ τὸ ἔτος 1845 ἦτο καὶ πάλιν ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Μισαήλ Ἀποστολίδης, ὅπως καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη 1843 καὶ 1844.

ΕΤΟΣ 1846

Ὁ Χρόνος, ἐφημερίς δημοσιευομένη ἐν Ἀθήναις, δις τῆς ἐβδομάδος κυκλοφοροῦσα, πληροφορεῖ, εἰς τὸ φύλλον τῆς 2 Φεβρουαρίου 1846, τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ὀμιλητοῦ κατὰ τὴν πανεπιστημιακὴν ἑορτὴν τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1846: «Τῇ 30ῇ τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, καθ' ἣν πανηγυρίζει τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ καθηγητῆς Βάμβας ἐξεφώνησεν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης λόγον σοφὸν καὶ εἰς τὴν περίστασιν ἀρμόζοντα». Διὰ δευτέραν λοιπὸν φοράν, μετὰ τὸ ἔτος 1842, ὁ καθηγητῆς Νεόφυτος Βάμβας ἐξεφώνησε, ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, τὸν ἀρμόζοντα Λόγον ἐν ἔτει 1846.

ΕΤΟΣ 1847

Κατὰ τὸ ἔτος 1847 ὁμιλητὴς ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα Αἰὼν τῆς Τετάρτης 12ης Φεβρουαρίου 1847, διὰ τῶν ἐξῆς: Ἀ' Ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐτελέσθη τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου, ἑορταζομένων τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, μνημόσυνον, κατὰ τὸ ἐπέτειον ἔθος, ὑπὲρ τῶν συνδραμόντων εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου. Παρῆσαν οἱ Καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ ἅπαντες, οἱ Ὑπουργοὶ καὶ ὅλη ἡ πόλις, ἐκφωνήσαντος λόγον κατάλληλον ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κυρίου Μ. Ἀποστολίδου, Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Εἶθε προέλθωσιν ἀνάλογοι μετὰ τσοαύτης θυσίας τῶν Ὁμογενῶν ἰδίως καρποὶ ἐκ τοῦ ἀνωτάτου τούτου Παιδευτηρίου τῆς Ἑλλάδος! Εἶθε μὴ ἀποτελέσῃ ματαίαις τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας ὅλου τοῦ Πανελληνίου ἢ ἐπέμβασις τῆς πολιτικῆς εἰς τὴν ἐπιλογὴν τούτων ἢ ἐκείνων τῶν Καθηγητῶν!

ΕΤΟΣ 1848

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1848, ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νεόφυτος Βάμβας. Εἰς δὲ τὴν ἐν Ἀθήναις δημοσιευομένην φιλολογικὴν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν εἰδήσεων ἐφημερίδα Ἡταχύπερος φήμη τῆς 4ης Φεβρουαρίου 1848 ἐδημοσιεύθη ἡ κάτωθι εἰδήσις περὶ τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἑορτασμοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν: «Τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου, ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐώρτασεν, ὡς ἔθος, καὶ τὸ Πανεπιστήμιον. Οἱ Ὑπουργοί, ὁ Κληρὸς, ὁ Πρύτανις, ὅλοι οἱ Καθηγηταί, ὅλοι οἱ φοιτηταὶ καὶ πλῆθος πολιτῶν προσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ὅπου ὁ Σ. Καθηγητὴς Κύριος Ν. Βάμβας ὠμίλησε κατάλληλον καὶ θαυμάσιον λόγον. Μετὰ τὴν τελετὴν ὁ Πρύτανις καὶ οἱ Καθηγηταὶ ἔκαμον τὴν ἀνήκουσαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας κτλ. Ὑπουργὸν Κ. Γλαράκην, καὶ μετέπειτα ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς κ. Κολοκοτρώνης ὡς ἐκ μέρους τοῦ Κ. Γλαράκη, μὴ εὐκολονομένου, καὶ οἱ καθηγηταὶ ἀπέδωκαν τὴν αὐτὴν ἐπίσκεψιν πρὸς τὸν Πρύτανιν Κύριον Ι. Α. Σοῦτσον».

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω εἰδήσεως τῆς ἐφημερίδος γίνεται γνωστὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἔγιναν ἐπισκέψεις τοῦ Πρυτάνεως καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργόν, οἱ δὲ καθηγηταὶ ἐπεσκέφθησαν τὸν Πρύτανιν Ι. Α. Σοῦτσον.

ΕΤΟΣ 1849

Ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Συγκλήτου τῆς συνεδριάσεως τῆς 4ης Νοεμβρίου 1848 γίνεται γνωστὸν, ὅτι ὁμιλητὴς διὰ τὴν ἑορτὴν ἐν ἔτει 1849 ὤρίσθη

ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης: «Ἀκολούθως — γράφεται εἰς τὰ Πρακτικά — προτείναντος τοῦ Πρυτάνεως ἵνα ἀποφασισθῇ ὁ ρήτωρ ὅστις μέλλει νὰ ἀπαγγείλῃ λόγον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ Σύγκλητος ἐξελέξατο τὸν Ἀρχιμανδρίτην Κύριον Μισαήλ Ἀποστολίδην».

ΕΤΟΣ 1850

Διὰ τὸν ὁμιλητὴν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἔτους 1850 καταχωρίζονται τὰ ἐξῆς εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Συγκλήτου τῆς Συνεδριάσεως τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1849: «Ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ρήτορος ὅστις μέλλει νὰ ἀπαγγείλῃ λόγον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ἀνετέθη τὸ ἔργον τοῦτο καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην, Κύριον Μισαήλ Ἀποστολίδην».

Ὁ ὁμιλητὴς Ἀρχιμανδρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης εἶχεν ὡς ρητὸν τοῦ Λόγου του «Ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἐώρακε τὸν Θεόν» (Ἰωάννου γ' ἐπιστ. 11). Ὁ Λόγος του ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας Κυρίου Μισαήλ Ἀποστολίδου τῇ λ' Ἰανουαρίου 1850 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου τῶν φιλογενῶς καὶ φιλοτίμως ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου συνδραμόντων. Ἐν Ἀθῆναις 1850».

ΕΤΟΣ 1851

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος 1851 ἦτο ὁ Νεόφυτος Βάμβας, καὶ ὡς ρητὸν τοῦ Λόγου του ἐχρησιμοποίησε τὸ «Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται» (Λουκ. ια', 9). Ὁ δὲ Λόγος ἐδημοσιεύθη μὲ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ πανδημῷ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων ὑπὸ τοῦ Ἰππότου Ν. Βάμβα Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας καὶ Ρητορικῆς ἐν τῷ Ὁθωνεῖφ Πανεπιστημίῳ δαπάνῃ δὲ δημοσίᾳ τυπωθεὶς. 1851. «Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται» (Λουκ. ια', 9)».

ΕΤΟΣ 1852

Εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Συγκλήτου τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1851 καταχωρίζεται ἡ ἐξῆς παράγραφος ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὁμιλητὴν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τοῦ ἐπομένου ἔτους 1852: «Ἐγένετο ἔπειτα λόγος περὶ τοῦ ρήτορος, ὅστις μέλλει νὰ ἀπαγγείλῃ λόγον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν... ἐξηλέχθη ὁ Ἀρχιμ. Μισαήλ Ἀποστολίδης».

Ὁ ὁμιλητὴς Ἀρχιμανδρίτης Μισαήλ Ἀποστολίδης ἐχρη-

σιμοποίησεν ὡς ρητὸν τοῦ Λόγου του τὸ ἐξῆς κείμενον ἐκ τοῦ Ε' κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου: «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς... ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου... οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 5, 14 - 16).

Ὁ Λόγος, ἐκφωνηθεὶς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης κατὰ τὴν πάνδημον ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων ὑπὸ τοῦ Πανοσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Μισαήλ Ἀποστολίδου, Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Βασιλικῷ Πανεπιστημίῳ, τυπωθεὶς δὲ δημοσίᾳ δαπάνῃ 1852».

ΕΤΟΣ 1853

Εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Συγκλήτου τῆς συνεδριάσεως τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1852 — Πρυτανεία Π. Ἀργυροπούλου — ἀναγράφεται ἡ ἀπόφασις ὅπως ὁ καθηγητῆς Ν ε ό φ υ τ ο ς Β ά μ β α ς ἀπαγγείλῃ τὸν Λόγον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1853.

Ὁ Λόγος ἐξετυπώθη αὐτοτελῶς, ρητὸν δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸ τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς «Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε (ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ) δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. Κεφ. 5, 9). Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ πανδήμῳ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων ὑπὸ τοῦ Ἰππότου Ν. Βάμβα Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας καὶ Ρητορικῆς ἐν τῷ Ὁθωνεῖῳ Πανεπιστημίῳ. Δαπάνῃ δὲ δημοσίᾳ τυπωθεὶς 1853».

Περὶ τοῦ Λόγου τούτου καὶ τοῦ τέλους τοῦ βίου τοῦ Νεοφύτου Βάμβα, ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος σημειώνει ταῦτα: «Τὸ ὕστατον, ὡς καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἀπήγγειλε τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1853 μακρὸν καὶ λαμπρὸν λόγον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, μετὰ μικρὸν δὲ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του... Ἐζῆσε μετὰ τοῦτο δύο ἔτη, κατοικῶν πάντοτε ἐν τινὶ οἰκίῳ ἀκριβῶς ἔναντι τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Τῇ 9 Ἰανουαρίου 1855 ὁ Νεόφυτος Βάμβας εὐρέθη νεκρὸς ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του, ἐν μέσῳ τῶν βιβλίων καὶ χειρογράφων του, ἄγων τότε τὸ 85 ἔτος τῆς ἡλικίας του» (Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια «Ὁ Φοῖνιξ», τόμος 6, σελ. 611α - β).

ΕΤΟΣ 1854

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ ἔτος 1854 ἦτο ὁ «Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν» Μισαήλ Ἀποστολίδης, χειροτονηθεὶς Πατρῶν ἐν ἔτει

1852 ἐν τῷ τότε Μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, παρισταμένης τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἱερουργούσης δὲ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, δημοσιευομένην φιλολογικὴν καὶ τῶν εἰδήσεων ἐφημερίδα Ἐφημερίς τῶν μαθητῶν δημοσιεύεται εἰς τὰ Ποικίλα τῇ 31ῃ Ἰανουαρίου 1854 ἢ εἰδήσις αὕτη: «Ἐτελέσθη χθὲς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης μετὰ κατανύξεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ τὸ ἐτησίως συνηθιζόμενον Μνημόσυνον τῶν συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ὁθωνος· ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν ἐξεφώνησε λόγον ἀρμόδιον».

ΕΤΟΣ 1855

Εἰς τὴν δις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐφημερίδα Πρωτὸς Κήρυξ, τῆς 29ης Ἰανουαρίου 1855, δημοσιεύεται ἡ ἐπομένη ἀγγελία: «Ἀὔριον τελεῖται ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης δαπάνῃ τοῦ Πανεπιστημίου μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν αἰοιδίμων συνδρομητῶν τοῦ ἔθνωφελεστάτου τούτου καταστήματος».

Εἰς δὲ τὴν τετράκις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις φιλολογικὴν καὶ τῶν εἰδήσεων ἐφημερίδα Ἐφημερίς τῶν μαθητῶν τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1855 ἀναγράφεται, εἰς τὰ Διάφορα, ὅτι κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἱεουργὸς καὶ ὁμιλητῆς ἦτο καὶ πάλιν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Μισαήλ Ἀποστολίδης καὶ παρέχεται ἐν αὐτῇ σύντομον χρονικὸν τῆς ἑορτῆς, ὡς ἐξῆς: «Τὴν προπαρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης τὸ κατ' ἐνιαυτὸν συνηθιζόμενον ἐπίσημον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν καταλειψάντων κληροδοτήματα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ὁθωνος ὁμογενῶν τε καὶ ἄλλων. Κατάλληλον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ ἱεουργήσας Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Μισαήλ. Παρῆσαν δὲ αἱ Α.Ε. ὁ Πρόεδρος τοῦ ὑπουργείου, ὁ Κ. ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ ὁ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μετὰ τοῦ γενικοῦ Γραμματέως καὶ πάντων τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὁ Κ. Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ Κ. Κ. καθηγηταὶ καὶ ἄλλοι ἐν λόγοις διαπρέποντες ἄνδρες αὐθόρμητοι προσελθόντες, καὶ φοιτηταὶ πλεῖστοι.».

ΕΤΟΣ 1856

Κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος 1856 ἱεουργὸς ἦτο ὁ «σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας κύριος Προκόπιος», ὁμιλητῆς δὲ «ὁ ἱεροκήρυξ τῆς πρωτεύουσας» Δοσίθεος Ἀσημακόπουλος. Εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις τρις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐφημερίδα Ἀθηνᾶ τῆς Πέμπτης 2 Φεβρουαρίου 1856 δημοσιεύεται χρονικὸν τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὅτε ἱεουργὸς

μὲν ἦτο ὁ «Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας κύριος Προκόπιος», ὀμιλητῆς δὲ «ὁ ἱεροκέρυξ τῆς πρωτευούσης» Δ ο σ ί θ ε ο ς Ἀ σ η μ α κ ὀ π ο υ λ ο ς. Κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Μνημοσύνου ἐμνημονεύθησαν τρεῖς φορὰς τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἴδου τὸ ἐν τῇ Ἀ θ η ν ᾱ χρονικόν: «Τὴν 30ῆν τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ἰανουαρίου, ἐπανηγυρίσθη λαμπροπρεπῶς ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἡ τῶν Τριῶν Μεγάλων καὶ Οἰκουμενικῶν διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας ἑορτῇ, καὶ ἐτελέσθη τὸ ἐπέτειον μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν αἰδιμίων κτιτόρων, εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν αὐτοῦ. Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας κύριος Προκόπιος, ἐλάμπρυνε τὴν Πανεπιστημιακὴν ταύτην τελετὴν προσενεγκῶν ἐπὶ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου τὴν ἀναίμακτον θυσίαν· καὶ ὁ Ἱεροκέρυξ τῆς πρωτευούσης Κύριος Δοσίθεος Ἀσημακόπουλος ἐξεφώνησε παραινετικὸν ἅμα καὶ κατανυκτικὸν λόγον, κατάλληλον πρὸς τὴν ἑορτῇ. Κατὰ δὲ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μνημοσύνου, ὑπὸ τε τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν συλλειτουργούντων ἱερέων τρεῖς ἐμνημονεύθησαν τὰ ἐξῆς ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ πλήθους ἐκφωνοῦντος αἰωνία ἢ μνήμη αὐτῶν.

Ἀ ρ χ ι ε ρ ἑ ὠ ν Νεοφύτου (Ἱεραπόλεως). Χρυσάνθου. Γερασίμου (Ἰδρας). Νεοφύτου (Εὐβοίας). Κυρίλλου (Ἀργολίδος). Μ ο ν α χ ὠ ν Παρθενίου (Πετράκη). Ἱεροθέου. Συμεῶνος. Κ α θ η γ η τ ὠ ν Δημητρίου (Μαυροκορδάτου). Κυριακοῦ (Δομιάνδου). Νικολάου (Πετσάλη). Ἀναστασίου (Λευκίου). Ἰωάννου (Βενθύλου). Γεωργίου (Γενναδίου). Νεοφύτου (Βάμβα). Χριστοδούλου (Ρωσσινοῦ). Χριστοδούλου (Εὐθυμίου). Παναγιώτου (Παπάζογλου). Γεωργίου (Μεταξᾶ). Δημητρίου (Ρεμβανιάκη). Δημητρίου (Γουλιανίτου). Θεοχάρους (Ναουσαίου). Δημητρίου (Γαλανοῦ). Σωτηρίου (Γαλαντιναίου). Δημητρίου (Δημητρακάκου). Ματθαίου (Ράλλη). Ἐμμανουὴλ (Περίδου). Παναγιώτου (Χαραλάμπους). Νικολάου (Μακρῆ). Κωνσταντίνου (Ἰωνίδου). Θεοδώρου (Ράκου). Ἰωάννου (Σούτσου). Σπυρίδωνος (Βαλέτα). Ἰωάννου (Κατριμάτσου). Ἀργυροῦ (Οἰκονόμου). Βυζαντίου. Κόκαλη»,

ΕΤΟΣ 1857

Ὀμιλητῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῆς τῆς Δογματικῆς καὶ τῆς Ἠθικῆς Δ ι ο ν ὄ σ ι ο ς Κ λ ε ὀ π α ς, ὁ δὲ Λόγος του ὑπὸ τὸ ρητὸν «Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεός, λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν» (Ψαλμ. ρλη' 17) ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν Εὐ α γ γ ε λ ι κ ὀ ς Κ ῆ ρ υ ξ ὡ ς ἐξῆς: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Διονυσίου Κλεόπα ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1857, ἑορτῇ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, μνημόσυνον τελοῦμέ-

νου ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἔτος Α', Ἀθῆναι, 1 Μαρτίου 1857, ἀριθ. 3, σελ. 97 - 109).

Ὁ Λόγος κατακλείεται διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης: «Ταύτας τὰς ἀρχάς, ὦ Θεέ φωτοδότα καὶ πάντων τῶν καλῶν χορηγέ καὶ πρύτανι, ταύτας τὰς ἀρχάς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν μέσῳ τοῦ πιστοῦ λαοῦ σου κραταίωσον. Τὸν σεπτὸν καὶ φιλόχριστον ἡμῶν Ἀνακτα, οὗ τῷ ὀνόματι τὸ λαμπρὸν τῆς Ἑλλάδος Πανεπιστήμιον ἐνδόξως καταγλαΐζεται, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ἐπὶ μακροὺς χρόνους σκέπε, φρούρει καὶ διαφυλάττε. Ἐπὶ τοὺς δωρητὰς καὶ κληροδότας καὶ εὐεργέτας τοῦ Πανεπιστημίου τὴν σὴν εὐλογίαὶν οὐρανόθεν ἀντικατάπεμψον. Καὶ τοὺς μὲν ζῶντας τοῖς πλουσίοις ἐλέοις σου ἄμειψαι, εἰρήνην αὐτοῖς χαριζόμενος καὶ πᾶν ἀγαθόν· τοὺς δὲ κοιμηθέντας ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων ἀνάπαυσον. Ἡμᾶς δὲ ἐν τῇ πίστει καὶ εὐσεβείᾳ ἐστηριγμένους, καὶ ἐν μετανοίᾳ κεκαθαρμένους παραλαβόν, τῆς ἐπουρανίου ἀξίωσον βασιλείας σου».

ΕΤΟΣ 1858

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῆς τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας καὶ Μεθοδολογίας τῆς Θεολογίας, Ἑβραϊκῆς Ἀρχαιολογίας, Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας Κωνσταντῖνος Κοντογόνης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ μερῶν «Ἡ φιλαδελφία μενέτω» (Πρὸς Ἑβρ. γ'. 1), ἐδημοσιεύθη ἀρχικῶς εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ συντασσόμενον ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν Εὐαγγελικὸς Κήρυξ (ἔτος Β', Ἀθῆναι 1 Φεβρουαρίου 1858, ἀριθ. 2, σελ. 84 - 90). Ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας Κωνσταντίνου Κοντογόνου, τῇ λ' Ἰανουαρίου 1858, ἑορτῇ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, μνημοσύνου τελομένου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ πανεπιστημίου».

ΕΤΟΣ 1859

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὀμιλητῆς ἦτο ὁ ὡς ἄνω καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, ἐχρησιμοποίησε δὲ ὡς ρητὸν τὸ «Ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλμ. ρα'. 9). Ὁ Λόγος του ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν Εὐαγγελικὸς Κήρυξ, ὑπὸ τὸν ἐπόμενον τίτλον: «Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῇ λ' τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου μηνός, ἑορτῇ τῶν τριῶν ἁγίων καὶ μεγάλων Ἱεραρχῶν, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐνταῦθα ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τὸ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ πανεπιστημίου Ὁθωνος εἰθισμένον

μνημόσυνον, ἐκφωνηθέντος παρ' ἡμῶν, κατ' ἐντολήν τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου, τοῦ ἐξῆς Λογιδρίου» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξις, ἔτος Γ', Ἀθῆναι 1 Φεβρουαρίου 1859, ἀριθ. 2, σελ. 91-96).

ΕΤΟΣ 1860

Ὁμιλητῆς καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1860 ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντίνου Κοντογόνης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μετὰ τὸ ρητὸν «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε'. 16), ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικόν, τοῦ ὁποῦ ἦτο συντάκτης, Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξις, ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Τῆ λ' τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου μηνός, ἑορτῇ τῶν τριῶν ἁγίων καὶ μεγάλων Ἱεραρχῶν, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐνταῦθα ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τὸ ἐτήσιον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ πανεπιστημίου μνημόσυνον, ἐν ᾧ ἐξεφωνήθη παρ' ἡμῶν κατ' ἐντολήν τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου, ὁ ἐπόμενος λόγος» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξις, ἔτος Δ', Ἀθῆναι 1 Φεβρουαρίου 1860, ἀριθ. 2, σελ. 87 - 94).

Ἐκυκλοφόρησε δὲ καὶ αὐτοτελῶς μετὰ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Τὰ κατὰ τὸ ἐπέτειον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Μνημόσυνον, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας Κωνσταντίνου Κοντογόνου ἐκφωνηθεὶς Λόγος τῆ λ' Ἰανουαρίου, ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, 1860». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Νικολάου Ἀγγελίδου, ἐν ὁδῷ Ντέκα, ἀριθ. 199.

Ἐν τῷ προοίμιῳ τοῦ τεύχους καταχωρίζονται τὰ ἐξῆς: «Τὸ ἑλληνικὸν πανεπιστήμιον Ὁθωνος, κατ' ἀρχαῖον τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ψήφισμα, ἐτέλεσε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τὸ τῆ λ' τοῦ Ἰανουαρίου, ἑορτῇ τῶν ἐν ἁγίοις τριῶν Ἱεραρχῶν, νενομισμένον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν κεκοιμημένων ἰδρυτῶν αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν κατάρτισιν αὐτοῦ συνδραμόντων. Ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας κύριος Διονύσιος, πάλαισμα χρηματίσας τοῦ ἀνωτάτου τούτου τῆς Ἑλλάδος διδασκῆτορος, ἱερουργῶν μετὰ τοῦ εὐλαβεστάτου κλήρου, παρισταμένον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱεραρχῶν Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν Ὑπουργῶν, Γερουσιαστῶν, Βουλευτῶν, πολλῶν τῶν ἐν τέλει, καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν τοῦ τε πανεπιστημίου καὶ τῶν δύο γυμνασίων, καὶ πλήθους λαοῦ, ἐμνημόνευσεν ἐν τε τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ καὶ τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ μνημοσύνου τῶν ἐξῆς ὀνομάτων· α') (Ἱεραπόλεως) Νεοφύτου, (Ἰδρας) Γερασίμου, (Εὐβοίας) Νεοφύτου, (Ἀργολίδος) Κυρίλλου, (Σιρμίου) Κωνσταντίου, (Θηβῶν καὶ Λεβαδείας) Ἀβραμίου, ἀπάντων ἀρχιερέων. — β') (Κοκκίνου) Δαμασκηνοῦ ἱερομονάχου, (Πετράκη) Παρθενίου ἱερομονάχου, (Χουντεμάδου) Διονυσίου ἱερομονάχου, (Οἰκονόμου) Κωνσταντίνου πρεσβυ-

τέρου· — γ') (Κουντουριώτου) Γεωργίου, (Ζαΐμη) Ἀνδρέου, (Κολοκοτρώνου) Θεοδώρου, καὶ (Ῥάλλη) Θεοδώρου, τῶν ἐπιτρόπων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πανεπιστημίου· — δ') (Βάμβα) Νεοφύτου ἱεροδιακόνου. (Γενναδίου) Γεωργίου, (Σχινᾶ) Κωνσταντίνου, (Μανούσου) Θεοδώρου, (Λευκίου) Ἀναστασίου, (Μαυροκορδάτου) Δημητρίου, (Μαυροκορδάτου) Γεωργίου, (Βενθύλου) Ἰωάννου, (Δομνάνδου) Κυριακοῦ, (Πετσάλη) Νικολάου, (Λιβεροπούλου) Δαμιανοῦ ἀρχιμανδρίτου, καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου· — καὶ ε') (Γαλανοῦ) Δημητρίου, (Πλατυγένους) Δημητρίου, (Ἰωνίδου) Κωνσταντίνου, (Μακρῆ) Νικολάου, (Εὐθυμίου) Χριστοδοῦλου, (Καρυάδου) Εὐσταθίου, (Τοσίτσα) Μιχαήλ, (Κατριμάτσου) Ἰωάννου, (Ῥάκου) Θεοδώρου, (Σούτσου) Ἰωάννου, (Παπαζογλου) Παναγιώτου, (Χρυσοχόου) Παρισίου, (Ῥάλλη) Ματθαίου, (Μεταξᾶ) Γεωργίου, (Ῥεμβακάκη) Δημητρίου, (Ἀνδρεάδου) Ἰωάννου, (Λασκάρεως) Θωμᾶ, (Καράλη) Μαρίου, (Οἰκονόμου) Ἀργυροῦ, (Ταμβάκου) Νικολάου, (Γαλάτου) Κωνσταντίνου, (Γουλιανίτου) Δημητρίου, (Ναουσαίου) Θεοχάρους, (Βαρζέλη) Θεοδώρου, (Χαραλάμπους) Παναγιώτου, (Περίδου) Ἐμμανουήλ, (Ῥωσινοῦ) Χριστοδοῦλου, (Βαλέττα) Σπυρίδωνος, (Γούναρη) Κωνσταντίνου, (Φανούρη) Γεωργίου, (Τσότρα) Στεργίου, (Βυζαντίου) Κωνσταντίνου, (Βιτάλη) Αἰκατερίνης, (Καρῶρου) Ἰωάννου, (Κόκκαλη) Ἀνδρέου, εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ πανεπιστημίου. Μετὰ δὲ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας κύριος Κωνσταντῖνος Κοντογόνης ἐξεφώνησε τὸν ἐπόμενον λόγον».

ΕΤΟΣ 1861

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὀμιλητὴς ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, ὁ δὲ Λόγος αὐτοῦ, μὲ ρητὸν «Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος» (Ψαλμ. ριά. 6.) ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς προανεφέρθη, συντασσόμενον περιοδικὸν Εὐαγγελικὸς Κήρυξ ὑπὸ τὸν τίτλον «Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῇ λ' τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου μηνός, ἑορτῇ τῶν τριῶν ἁγίων καὶ μεγάλων Ἱεραρχῶν, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐνταῦθα ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης τὸ ἐνιαύσιον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ πανεπιστημίου μνημόσυνον ἐν ᾧ ἐξεφωνήθη παρ' ἡμῶν κατ' ἐντολὴν τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου, ὁ ἐπόμενος Λόγος» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἔτος Ε', Ἀθῆναι 1 Φεβρουαρίου 1861, ἀριθ. 2, σελ. 76-83). Ἐκυκλοφόρησε δὲ καὶ αὐτοτελῶς μὲ τὸν ὅμοιον τίτλον τοῦ Λόγου του τοῦ προηγουμένου ἔτους 1860.

Τὴν θεῖαν Λειτουργίαν καὶ τὸ Μνημόσυνον ἐτέλεσεν «ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Ἄνδρου, κύριος Μητροφάνης, παιδεύμα χρηματίσας τοῦ ἀνωτάτου τούτου τῆς Ἑλλάδος διδασκασίου».

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης: «Ἐπίβλεψον, ὁ

Θεός, ὁ ἐν παναγία καὶ πανυμνήτῳ Τριάδι προσκυνούμενος, ἐπίβλεψον ἐφ' ἣν οἱ κεκοιμημένοι οὗτοι δοῦλοί σου εἰργάσαντο ἐπὶ τῆς γῆς δικαίαν τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν εὐεργεσίας πράξιν· εὐδόκησον ἵνα, καθὼς, τῶν σωμάτων αὐτῶν καταχωσθέντων καὶ τῆ γῆ παραδοθέντων, τὸ μνημόσυνον αὐτῶν αἰώνιον ἐνταῦθα ὑπάρχει, οὕτω καὶ ὁ καρπὸς τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν ἀθάνατος καὶ αἰώνιος διαμένῃ ἐν οὐρανῷ· τάξον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν τῷ χορῷ τῶν ἁγίων σου ἐκλεκτῶν, καὶ παράσχου αὐταῖς τὴν τῶν παραπτωμάτων ἄφεσιν. Γένοιτο».

ΕΤΟΣ 1862

Εἰς τὸν κατὰ Σάββατον δημοσιεούμενον ἐν Ἀθήναις Πρωτὸν ὁ Κήρυκα τῆς 1 Φεβρουαρίου 1862, καὶ εἰς τὴν στήλην Διάφορα, καταχωρίζεται εἴδησις περὶ τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν εὐεργετῶν, δωρητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἐξ ἧς γίνεται γνωστὸν ὅτι ἱεουργὸς καὶ ὁμιλητὴς κατ' αὐτὸ ἦτο, ἐν ἔτει 1862, ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, καὶ ἄλλοτε καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Μισαήλ Ἀποστολίδης. Ἡ εἴδησις ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην, ἑορτὴν τῶν τριῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἐτελέσθη ἱεουργία ἀναλώμασι τοῦ Πανεπιστημίου εἰς μνημόσυνον τῶν ἰδρυτῶν καὶ τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ. Ἀπαντες οἱ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καθηγηταί, διδάσκαλοι, φοιτηταί, μαθηταὶ καὶ πολῖται πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας παρευρέθησαν εἰς τὴν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τελεσθεῖσαν δοξολογίαν ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἱερᾶς Συνόδου, Κ. Μισαήλ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐξεφώνησε λόγον, ὃν ἄλλοτε ἀπήγγειλλεν ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Κ. Κ. Κοντογόννης» (Πρωτὸς Κήρυξ, ἔτος ΙΘ', ἀριθ. 522 τῆς 1 Φεβρουαρίου 1862).

Σημειωτέον ὅτι ὁ Λόγος οὗτος τοῦ Ἀθηνῶν Μισαήλ Ἀποστολίδου εἶναι ὁ τελευταῖος, καθ' ὅσον οὗτος, ἀπὸ Πατρῶν ἐκλεγείς Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 1862, ἀπεβίωσε μετὰ ποιμαντορίαν μόλις 7 μηνῶν. Ὁ ὡς ἄνω τελευταῖος Λόγος εἶναι ὁ 10ος κατὰ σειρὰν ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν πανεπιστημιακὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Συγκεκριμένως, ὁ Μισαήλ Ἀποστολίδης ὑπῆρξεν ὁμιλητὴς κατὰ τὰ ἔτη 1843, 1844, 1845, 1847, 1849, 1850, 1852, 1854, 1855, καὶ 1862. Σημειωτέον, ὡσαύτως, ὅτι ὁ 10ος οὗτος Λόγος εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἐκφωνηθεὶς, δεδομένου ὅτι ἡ πανεπιστημιακὴ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους 1863 ἤρξατο τελουμένη, μετὰ τοῦ Μνημοσύνου, εἰς τὸν νέον εἰδικὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.

ΕΤΟΣ 1863

Ἰομιλητῆς κατὰ τὸ ἔτος 1863 ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς Θεολογίας, Ἰομιλητικῆς, Συμβολικῆς καὶ Ἰστορίας τῶν δογμάτων ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Ἀλέξανδρος Λυκούργος. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, με ρητὸν «Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμα μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως· ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ» (Α' Κορινθ. Β', 4, 5), ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῆς 30 Ἰαν. 1863 ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λυκούργου Ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ» (Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἔτος Ζ', Ἀθῆναι 1 Μαρτίου 1863, ἀριθ. 3, σελ. 115 - 127).

Ἐκυκλοφόρησε δὲ καὶ αὐτοτελῶς με τὸν ἀκόλουθον τίτλον: «Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῆς 30 Ἰαν. 1863 ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λυκούργου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. Β. Μωραϊτίνης, ἐν ὁδῷ Ἀγίου Μάρκου καὶ Μιλτιάδου.

Ἱερογυρὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν ἦτο ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόφιλος, Νὰς δὲ διεξαγωγῆς τῆς ἑορτῆς ἦτο, ὄχι ὡς μέχρι τοῦ ἔτους 1862 ὁ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰδίου, ἀλλὰ ὁ νέος Μητροπολιτικὸς ἐν Ἀθήναις Νὰς τοῦ Ἐὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ὅστις ἐθεμελιώθη ὑπὸ τῶν Βασιλέων Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας τῇ 25ῃ Δεκεμβρίου 1842, τὰ δὲ ἐγκαίνια αὐτοῦ ἐτελέσθησαν τῇ 19ῃ Μαΐου 1862. Ἐκτοτε ἡ διεξαγωγὴ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑορτῆς καὶ ἡ τέλεσις τοῦ ἐτησίου πανεπιστημιακοῦ Μνημοσύνου ἐγένετο εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν τοῦτον Νάον.

Ὁ Λόγος περατοῦται διὰ τῆς ἐξῆς προσευχῆς: «Σὺ δέ, Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, σοφία καὶ λόγε τοῦ πατρὸς καὶ δυνάμεις, κατὰπεμψον ἐπὶ τοὺς σοφοὺς, ἐπὶ τοὺς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα φόβου Θεοῦ, καὶ τὴν χάριν Σου τὴν ἀγίαν ἐπὶ τὸν περιστώτα καὶ καθικετεύοντά Σε λαόν. Τοὺς λειτουργοὺς Σου φώτισον· τοὺς ἄρχοντας συνέτισον· τὸ πιστὸν τῆς Ἐκκλησίας Σου πλήρωμα στήριξον ἐν τῇ πίστει καὶ εὐσεβείᾳ. Ἐλέησον, ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρῶν, ἐλέησον τὴν πατρίδα ἡμῶν· κραταίωσον αὐτὴν καὶ ἐδραίωσον, καὶ ἀπόδος αὐτῇ τὴν λαοσσόον εἰρήνην καὶ ἀποκατάστασιν. Ἀνάπαυσον, ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, καὶ τὰς ψυχὰς, ὧν ἐν εὐγνώμονος κατανύζει καρδίας ἐπιτελοῦ-

μεν σήμερον τὸ μνημόσυνον αἰοιδίμων εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν σκηναῖς δικαίων. Καταξιῶσον δὲ καὶ ἡμᾶς καὶ πάντα τοὺς πιστοὺς λατρευτάς Σου τῆς οὐρανόου Σου βασιλείας. Ἀμήν».

ΕΤΟΣ 1864

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ Κοσμήτωρ καὶ καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς, Χριστιανικῆς Ἠθικῆς καὶ Λειτουργικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Παναγιώτης Ρομπότης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ ρητὸν «Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεὸς» (Ψαλμ. 138, 17), ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: «Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1864 ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Παναγ. Ρομπότου, Κοσμήτορος καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθήναις 1864.

ΕΤΟΣ 1865

Κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος 1865 ἱεουργὸς ἦτο ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος, ὁμιλητὴς δὲ ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Ἀλέξανδρος Λυκούργος. Ὁ Λόγος του μὲ ρητὸν «Τίς ἐστὶ σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν;» (Ἰακωβ. Γ'. 13) ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1865 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λυκούργου ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ» (Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἔτος Θ', Ἀθῆναι 1 Μαρτίου 1865, ἀριθ. 3, σελ. 97 - 109).

Ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1865 ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λυκούργου ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται μὲ τὴν ἐξῆς προσευχὴν: «Ὡ πάτερ τῶν φώτων, ὦ χορηγὲ καὶ δοτὴρ πάντων τῶν ἀγαθῶν, πλήρωσον τὴν δέησιν ἡμῶν. Δὸς ἡμῖν σοφίαν ὡ δὸς ἡμῖν, Κύριε! Μίαν μόνον ἀκτῖνα τοῦ θείου φωτός Σου κατάπεμψον εἰς πᾶσαν ψυχὴν, καὶ χρεῖσον τὰς καρδίας πάντων, καὶ σοφῶν καὶ ἀσόφων, καὶ διδασκόντων καὶ διδασκομένων, καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων,

διὰ τοῦ χρίσματος τοῦ παναγίου Σου πνεύματος. Ἐπίφανον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπίφανον τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ διάλυσον τὴν ἀχλὺν τοῦ σκότους, ἣν πυκνὴν κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κατεσεκέδασε τὸ πνεῦμα τὸ ἄσοφον καὶ ἀσύνετον τῶν ἀγρίων καὶ σατανικῶν καὶ λαοφθόρων παθῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἵνα ἐν τῷ φωτὶ τῷ Σῶ ἀπταιστως περιπατοῦντες καὶ τὴν τρίβον τῶν ἐντολῶν Σου πιστῶς πορευόμενοι, ἄξιοι γενώμεθα τῆς ἐπουρανοῦ βασιλείας, τῆς παρὰ Σοὶ τῷ Πατρὶ τῶν φώτων, καὶ τῷ μονογενεῖ Σου Υἱῷ, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Σου Πνεύματι. Ἀμήν».

ΕΤΟΣ 1866

Ἐκ τῆς πεντάκις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένης ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος Π α λ ι γ γ ε ν ε σ ί α τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1866, καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον Διάφορα, γίνεται γνωστὸν ὅτι, ὁμιλητῆς καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1866 ἦτο ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀ λ έ ξ α ν δ ρ ο ς Λ υ κ ο ὕ ρ γ ο ς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ εἶδσις ἐν τῇ ἐφημερίδι ἔχει ὡς ἐξῆς: «Κατὰ τὰ εἰθισμένα, ἐτετέσθη χθὲς δαπάναις τοῦ Πανεπιστημίου ἱερουργία ἐν τῷ ναῷ Μητροπόλεως, καὶ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν μακαρίων καὶ αἰοιδίμων κτιτόρων, δωρητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπιφωνοῦντος τοῦ ἀπείρου χριστιανικοῦ πληρώματος τὸ «Ὁ Θεὸς συγχωρῆσαι καὶ ἀναπαύσαι τὰς ψυχὰς τῶν αἰοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν».

Ὁ Καθηγητῆς τῆς Θεολογίας καὶ ἀρχιμανδρίτης Ἀλ. Λυκουῦργος ἐξεφώνησε λόγον τὸν προσήκοντα.

Ἡ ἴδια, ἐξ ἄλλου, ἐφημερίς, τῇ 29ῃ Ἰανουαρίου, ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἐξῆς ἀγγελίαν: «Ἀὔριον μνήμην τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τελεῖ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν αἰοιδίμων κτιτόρων καὶ εὐεργετῶν τοῦ καθιδρύματος τούτου. Περὶ τὴν 8 π.μ. ὥραν πάντες οἱ καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ παρευρεθήσονται ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ».

ΕΤΟΣ 1867

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁμιλητῆς ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Θεόκλητος Βίμπος. Ρητὸν τοῦ Λόγου του ἐχρησιμοποίησε τὸ ἐκ τῆς Ἀ' Ἐπιστολῆς πρὸς Κορινθίους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «Ὁς (Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος) ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ» (Α' Κορ. α'. 30). Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη ὡς ἐξῆς εἰς τὸ περιοδικὸν Εὐαγγελικὸς Κήρυξ: «Τῇ λ' Ἰανουαρίου 1867 ἐτετέσθη ἐν τῷ τῆς μητροπόλεως ναῷ τὸ ἐτήσιον ὑπὲρ

τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν πανεπιστημίου μνημόσυνον, ἐν ᾧ ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας κύριος Θεοκλήτος Βίμπος ἐξεφώνησε κατ' ἐντολὴν τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου τὸν ἐπόμενον λόγον» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξις, ἔτος ΙΑ', Ἀθῆναι Μάρτιος 1867, ἀριθ. 3, σελ. 97 - 113).

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: «Λόγος ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου τελέσει Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων Ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν, συνδρομητῶν καὶ καθηγητῶν αὐτοῦ, ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῇ λ' Ἰανουαρίου 1867, ἑορτῇ τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν, ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ, ὑπὸ Θεοκλήτου Βίμπου, Ἀρχιμανδρίτου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθῆναις 1867.

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται διὰ τῆς ἐξῆς προσευχῆς: «Ἀλλά, Κύριε Ἰησοῦ, ἡ γενηθεῖσα ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους οἶδεν, ὅτι ρήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, καὶ πεπίστευκε καὶ ἔγνωκεν, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ δέεται Σου, τοὺς μὲν ζῶντας καθηγητὰς καὶ φοιτητὰς αὐτοῦ φύλαττε πάντοτε ἐν τῇ Σῆ ἀληθινῇ καὶ οὐρανίῳ σοφίᾳ, καὶ σκέπε αὐτοὺς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερυγῶν Σου· τοὺς δὲ κεκοιμημένους ἰδρυτὰς, εὐεργέτας, συνδρομητὰς καὶ καθηγητὰς αὐτοῦ κατάταξον ἐν τῷ χορῷ τῶν κληρονόμων τῆς οὐρανόου Σου βασιλείας, συγχωρῶν αὐτοῖς πᾶν τὸ παρ' αὐτῶν πραχθὲν ἀμάρτημα, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. Ἀμήν, Ἀμήν, Ἀμήν».

ΕΤΟΣ 1868

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1868 ἦτο ὁ Ὑφηγητὴς τῆς Θεολογίας Ἱερεὺς Νικηφόρος Καλογεράς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ ρητὸν «Δοκίμιον ἀργυρίῳ καὶ χρυσῷ πύρωσις, ἀνὴρ δὲ δοκιμάζεται διὰ στόματος ἐγκωμιαζόντων αὐτὸν» (Παροιμ. Σ'. 21); ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Εὐαγγελικὸς Κήρυξις ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Τῇ λ' Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους, τελεσθέντος ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς μητροπόλεως ναῶ τοῦ ἐτησίου μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν πανεπιστημίου, ὁ πανοσιώτατος κύριος Νικηφόρος Καλογεράς, ὑφηγητὴς τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, ἐξεφώνησε κατ' ἐντολὴν τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου τὸν ἐπόμενον λόγον» (Εὐαγγελικὸς Κήρυξις, ἔτος ΙΒ', Ἀθῆναι μηνὶ Φεβρουαρίῳ 1868, ἀριθ. 2, σελ. 49 - 61).

Ὡσαύτως ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου τελέσει Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν, συνδρομητῶν καὶ καθηγ. αὐτοῦ, ἐκφωνηθεὶς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῇ λ' Ἰανουαρίου 1868

έορτῇ τῶν Τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλογερά ἱερέως καὶ Ὑψηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Λακωνίας.

Ἐπεσφραγίσθη δὲ ὁ Λόγος οὗτος διὰ τῆς ἀκολουθοῦ προτροπῆς πρὸς τοὺς «τροφίμους τῶν Μουσῶν», καὶ προσευχῆς: «Τοῦτον λοιπόν, ὃ τρόφιμοι τῶν Μουσῶν, τοῦτον τῆς ἰδρύσεως τοῦ πανεπιστημίου τὸν σκοπὸν ταύτην τῶν ἰδρυτῶν καὶ συνδρομητῶν αὐτοῦ τὴν εὐμενῆ καὶ ἀγίαν βούλησιν ὀφείλετε ὑμεῖς νὰ πραγματοποιήσητε ἐν τε τῇ ὄλῃ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἀνατολῇ ἀπάσῃ. Τοῦτο δὲ θέλετε κατορθῶσαι σὺν Θεῷ μιμούμενοι τοὺς ἀρχαίους ὑμῶν ἀκαδημαϊκοὺς συμπολίτας, τοὺς τρεῖς μεγάλους τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους, οὓς ὡς ὑπόδειγμα τὸ πανεπιστήμιον εἰς ὑμᾶς ἔθηκεν. Ἐὰν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης ἐγκύπτῃ, ὡς ἐκεῖνοι· ἐὰν ἕκαστος μετὰ ζήλου ἀγίου καὶ ἱεροῦ ταύτην ἐπαγγέλλεται, ὡς ἐκεῖνοι· ἐὰν τὰς μαθήσεις ὑμῶν κατακοσμῶσι βίος ἐνάρετος καὶ πράξεις χριστιανικαί, ὡς τὰς ἐκείνων· ἐὰν τοῦ ἀληθοῦς καθήκοντος ἢ συναίσθησις παρ' ὑμῖν ἦναι τῶντι ζωηρὰ ὡς παρ' ἐκείνοις, τότε, ἀλλὰ τότε, τὸ σκότος τὸ ἐπικρατοῦν καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν διασκεδάζεται καὶ παραχρῆμα ἐξαφανίζεται· τότε ὁ φωτισμὸς ἀληθῆς καθ' ἅπασαν αὐτὴν ἐξαπλοῦται· τότε καὶ ἡ εὐχὴ ἡ πανελλήνιος δι' ὑμῶν ἐκπληροῦται· τότε καὶ ὁ σκοπὸς ὁ ἱερὸς τῶν ἰδρυτῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ πανεπιστημίου εἰς πέρας φέρεται. Ταῦτα δὲ πάντα οἱ πάντες παρ' ὑμῶν ἀπαιτοῦσι, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τοῦτο καλῶς ἐπίστασθε.

Σὺ δέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ μονογενές, ὁ τοὺς τρεῖς μεγάλους φωστῆρας εἰς τὸν κόσμον ἐξαποστείλας πρὸς κόσμον τῆς Ἐκκλησίας σου καὶ δόξαν τοῦ ὀνόματός σου, σὺ ἀναρχε Λόγε τοῦ Πατρός, ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ πανεπιστημίου τοὺς μὲν ἐξ ἡμῶν μεταστάντας ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν δικαίων κατατάξας ἀνάπαυσον, τοὺς δὲ ἔτι παρ' ἡμῖν ζῶντας εὐλόγησον· καὶ δὸς ἵνα ἐκ τοῦ ἰδρύματος αὐτῶν ἐξέλθωσι πάλιν νέοι Γρηγόριοι, Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι πρὸς δόξαν σὴν, πρὸς σέμνωμα τοῦ γένους ἡμῶν καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπάσης».

Ὁ Λόγος ἐνεποίησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν, εἰς δὲ τὸ προαναφερθὲν περιοδικὸν Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ ἐδημοσιεύθη μακρὰ κριτικὴ καὶ ἐπαινετικὴ ἐπιστολὴ ἀπευθυνομένη «πρὸς τὸν κύριον Συντάκτην τοῦ Ἐυαγγελικοῦ Κήρυκος», εἰς τὴν ὁποίαν, μετὰ τῶν ἄλλων γράφονται καὶ ταῦτα: «Ἐπελθούσης λοιπὸν τῆς ἐορτῆς τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, καὶ πάντων τῶν ἐν Ἀθήναις λογάδων ἔωθεν συνελθόντων εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, εὐθὺς μετὰ τὸν ἀγιασμὸν τῶν τιμίων δώρων ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ὁ Κ. Νικηφόρος καὶ ἀπαγγέλλει λόγον ἐμπρέποντα τῇ τε ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἀκαδημαϊκῇ πανηγύρει. Ἡ ἅπασα τοῦ λόγου κατασκευὴ καὶ ἀπαγγελία κατέδειξεν, ὅτι ὁ Κ. Νικηφόρος εἶναι εἰδημονέστατος τῶν τε τῆς ρητορικῆς

τέχνης καθόλου και τοῦ ἐπιδεικτικικοῦ γένους ἰδίᾳ κανόνων. Γνωρίζων δέ, ὅτι πρῶτος κανὼν τῆς ρητορικῆς εἶναι ἡ ἀπὸ στόματος τοῦ λόγου ἀπαγγελία, και θεωρῶν τοὺς ἀναγινωσκομένους λόγους τοσοῦτον διαφέροντας τῶν ἀπαγγελομένων, ὅσον οἱ τεθνεῶτες τῶν ζώντων, προὔτιμησε τὴν ζῶσαν ἀπὸ στόματος ἀπαγγελίαν, ἢ τὴν νεκρὰν ἀπὸ τοῦ τετραδίου ἀνάγνωσιν... Μετὰ τὸν χαρακτηρισμὸν καταδείξας ὁ ρήτωρ τὴν ὠφέλειαν, ἧς ἐγένοντο ἀροχοὶ εἰς ἀπασαν τὴν ἀνθρωπότητα οἱ τρεῖς οὗτοι ἱεράρχαι, ἐθρήνησεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαίας ἐκείνης ἀκαδημίας, τῆς ἐκπαιδευσάσης τοὺς φωστῆρας τούτους τῆς Ἐκκλησίας, και ἐπὶ τῇ τῶν Μουσῶν φυγαδεύσει. Ἐπέμεινε δὲ χρόνον πολὺν ἐκτραγωδῶν, ὡς ἄλλος Ἱερεμίας, τὰς συμφορὰς και τὸ παχυλὸν σκότος τῆς ἀμαθείας, εἰς ἣν ὑπέπεσεν ἡ Ἑλλάς ἕνεκα τῆς καταστραφείσης ἐκείνης ἀκαδημίας, ἥτις, διαλάμπουσα ὡς περιβλεπτος φάρος ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐκείνοις χρόνοις, πανταχόσε ἐξέπεμπε τὰς φωτεινὰς αὐτῆς και εὐεργετικὰς ἀκτῖνας. Ἐχρονотρίβησε δὲ εἰς τὴν ἐκτραγῶδισιν ταύτην ὁ ρήτωρ σκοπιμῶς διότι ἐγίνωσκεν, ὡς καλὸς ψυχολόγος, ὅτι εἰς ὅσῳ μείζονα λύπην και μελαγχολίαν ἐνέβαλλε τοὺς ἀκροατὰς ἢ ἐκτραγωδουμένη τῆς ἀκαδημίας ἐκείνης καταστροφή και φυγάδευσις τῶν Μουσῶν, τοσοῦτῳ μείζονα χαρὰν ἔμελλε νὰ ἐμποιήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν τὸ ἀκουσμα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς ἀκαδημίας και τῆς τῶν Μουσῶν ἐπανόδου. Λίαν λοιπὸν τεχνηέντως ἀφήσας ὁ ρήτωρ τοὺς ἀκροατὰς ὅσον καιρὸν κατάλληλον ἐνόμιζεν εἰς τὴν λύπην, ἐξῆγειρεν αὐτοὺς και ἐνέπλησε χαρᾶς ἀφάτου δείξας εἰς αὐτοὺς πάλιν τὴν τε ἀκαδημίαν και τὰς ἐν αὐτῇ Μούσας. Μετέβη δὲ ὁ ρήτωρ ἀπὸ τῶν τότε εἰς τὰ νῦν, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἀκαδημίας εἰς τὴν νέαν οὐχὶ διὰ πηδήματος βιαίου, ἀλλὰ διὰ γεφύρας μυστηριώδους και ἀξιοθαυμάστου... Ὑ. Γ. Μόλις ταῦτα εἶχομεν γράψει, και ἰδοὺ ἔρχεται ἅπας ὁ σύλλογος τῶν τοῦ πανεπιστημίου καθηγητῶν ἐκφράζων δι' ἐπισήμου ἐγγράφου τοῦ πρυτάνεως τὰς ἀρίστας ἐντυπώσεις, ἃς ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν ὁ τεχνικώτατος λόγος τοῦ ρήτορος» (Εὐ α γ γ ε λ ι κ ὸ ς Κ ή ρ υ ξ, Ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 61 - 64).

ΕΤΟΣ 1869

Κατὰ τὸ ὡς ἀνω ἔτος ἱερούργοι ἦσαν ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος και ὁ νεοχειροτονηθεὶς «ἀρχιεπίσκοπος» Μαντινείας και Κυνουρίας Θεόκλητος Βίμπου, τῶς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ὅστις και ἀπήγγειλε τὸν εἰθισμένον Λόγον.

Πλήρης περιγραφή τῆς χειροτονίας τοῦ Θεοκλήτου Βίμπου, τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἑορτασμοῦ και τῆς τελέσεως τοῦ Μνημοσύνου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν κατεχωρίσθη εἰς τὴν δις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευμένην ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα Μ ε ρ ι μ ν α τῆς 28ης και 31ης Ἰανουαρίου 1869, ὑπὸ τὸν τίτλον Διάφορα, ὡς ἔπεται: «Κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον (25) Ἰα-

νουαρίου ἐγένετο ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἡ χειροτονία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεοκλήτου Βίμπου, τέως Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Μετὰ τὴν χειροτονίαν του ἐξεφώνησεν ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου κατάλληλον λογίδριον. Ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν προσεχῆ Πέμπτην, ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, θὰ ἐκφωνήσῃ ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως, κατὰ παραγγελίαν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, λόγον διὰ τὸ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου γενησόμενον μνημόσυνον».

Ἡ δὲ περιγραφὴ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, καὶ τῆς τελέσεως τοῦ Μνημοσύνου, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Χθὲς ἐτετέλεσθη ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως τὸ κατ' ἔτος γινόμενον ἀρχιερατικὸν μνημόσυνον τῶν ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν, συνδρομητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόφιλος καὶ ὁ νεοχειροτόνητος ἀρχιεπίσκοπος Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεόκλητος (Βίμπος) συνελειτούργουν κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἀπαντες οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ φοιτηταὶ καὶ ἄλλοι πολῖται εἶχον συνέλθει ἐπὶ τὸ αὐτό. Μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας ἱεουργίας ἐψάλη ἡ μικρὰ τοῦ Μνημοσύνου ἀκολουθία καὶ οἱ δύο συλλειτουργοὶ ἀρχιερεῖς ἀνέγνωσαν τὰς ἐπὶ τούτῳ συγχωρητηρίους εὐχάς. Μετὰ τοῦτο ἀνέβη ἐπὶ τὴν πύλην τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὠραίαν ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεόκλητος ἐνδεδυμένος τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τὴν μίτραν δ' ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον διὰ χειρός· ἐντεῦθεν εἰς ὑπήκοον πάντων ἀπήγγειλε λόγον καταλληλότατον, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελικοῦ ρήματος «Ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε». Ἐπραγματεύθη δ' ἐν αὐτῷ τρία ζητήματα α. τί ἐστὶ τὸ μνημόσυνον τελεῖν. β. τί προάγει ἡμᾶς εἰς τοῦτο ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου. καὶ γ. διὰ τί ὠρίσθη νὰ τελεῖται κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν. Τὰ τρία ταῦτα ζητήματα σαφῶς καὶ συντόμως διήνυσεν εἰπὼν, ὅτι τὰ μὲν μνημόσυνα ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουν ἐν τῇ καθολικῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ γινόμενα ὑπὲρ τῶν ἐν μετανοίᾳ μὲν ἀποθνησκόντων, μὴ ἐπιζώντων δὲ ὥστε νὰ ποιῶσι καὶ ἔργα ἄξια τῆς μετανοίας. Τοῦναντίον δὲ εἶπεν ὅτι ἀνωφελῆ εἶναι τὰ μνημόσυνα διὰ τοὺς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ τῇ ἀπιστίᾳ ἀποθνήσκοντας ἄνευ ἐξομολογήσεως. Τελεῖ δὲ κατ' ἔτος τὸ πανεπιστήμιον τὸ ρηθὲν μνημόσυνον ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς μοχθήσαντας ὑπὲρ τῆς ἀνιδρύσεως αὐτοῦ καὶ προαγωγῆς, διότι οἱ ἀποθανόντες τοιούτων δεήσεων χρῆζουσι, καθὼς παραγγέλλει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, εὐχὰς καὶ δεήσεις ὑπὲρ πάντων ἀναφέρειν. Τὸ δὲ Πανεπιστήμιον καταλληλότατα ἐξελέξατο διὰ τὸ τοιοῦτον μνημόσυνον τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, οἵτινες, ἐν Ἀθήναις τότε παιδευθέντες τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν, ἐχρημάτισαν οἱ στερεώτεροι πρόμαχοι τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ. Οἱ τρεῖς οὗτοι φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας ἐμόχθησαν

εἰς τὸν συμβιβασμὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἔκτοτε ἡ Ἐκκλησία υἰοθετήσασα τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν διεβίβασεν αὐτὴν εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους χριστιανούς καὶ Ἑλληνας. Τὸ μνημόσυον τοῦ Πανεπιστημίου τελούμενον κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην παροτρύνει καὶ τὴν νεολαίαν εἰς τὴν ἀληθῆ μετὰ πίστεως παιδείαν διὰ τῶν παραδειγμάτων τῶν σοφωτάτων τριῶν ἱεραρχῶν καὶ διδασκάλων, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθαι δεῖ τὴν πίστιν. Τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ μνημόσυον τοῦτο ἐγένετο, καὶ τοιαῦτα τινα εἶπεν ὁ ἐκφωνήσας τὸν λόγον τοῦτον ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οὕτως ἐγένετο ἀπόλυσις.».

ΕΤΟΣ 1870

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Καλογεράς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ ρητὸν «Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς καὶ ἴδετε...» (Σοφία Σειράχ, κεφ. Β', στιχ. 10), ἐδημοσιεύθη εἰς τό, πολλάκις ἀνωτέρω μνημονευθέν, Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικόν, Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἐπέχοντος τότε (1857 καὶ ἐξῆς) τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ περιοδικοῦ Θεολογία (1923 καὶ ἐξῆς), ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως ναῷ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας Νικηφόρου Καλογερά τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1870, ἑορτῇ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τελεσθέντος τοῦ μνημοσύου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου» (Ἐὐαγγελικὸς Κήρυξ, ἔτος 1870, σελ. 53 - 68).

ΕΤΟΣ 1871

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἱερεὺς τῆς Βασιλίσσης, Παναγιώτης Ρομπότης ἦτο ὁ ὀμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1871, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν δις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθῆναις ἐφημερίδα Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς τῆς 3ης Φεβρουαρίου 1871, διὰ τῶν ἐξῆς: «Τὴν Παρασκευὴν ἐψάλη ἐν ὄλῃ τῇ δυνατῇ μεγαλοπρεπείᾳ τὸ ἐπέτειον μνημόσυον τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὲρ τῶν κτιτόρων καὶ εὐεργετῶν αὐτοῦ· λόγον κατάλληλον ἐξεφώνησεν ὁ ἱερεὺς τῆς βασιλίσσης καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας κ. Π. Ρομπότης».

ΕΤΟΣ 1872

Ἱερουργὸς κατὰ τὸ ἔτος 1872 ἦτο ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος, ὀμιλητὴς δὲ ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νικηφόρος Καλογεράς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ μὲ ρητὸν «Ἑλληνες σοφίαν ζητοῦσιν» (Α' πρὸς Κορινθ. α', 22) ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς εἰς τεῦχος

ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλογεῶ ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1872, ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τελεσθέντος τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Περρῆ ἐπὶ τῶν ὁδῶν Βουλῆς καὶ Μητροπόλεως. 1872.

Τὸ προοίμιον τοῦ Λόγου ἔχει ὡς ἐξῆς: «Περιδεῆς ἐγενόμην καὶ δειλία συνεσχέθην πολλῇ, ὅτε τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου τῇ ψήφῳ ἀνετέθη μοι αὐθις τοῦ λόγου ἢ διακονία κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Πανεπιστημίου ἑορτῆν. Καὶ εὐλόγως, ἔπαθον τοῦτο, εἰδὼς ὅτι ἄλλοι τε πολλοὶ πολλάκις ἐξετέλεσαν τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀξίως τῆς ἑαυτῶν φήμης καὶ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ταύτης ἑορτῆς σκοποῦ, καὶ ἐγὼ αὐτὸς δις τέως κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κατ' ἐπανάληψιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος λέγειν καὶ τὸ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν συνεχῶς τὸν λόγον στρέφειν κόρου καὶ ἀθυμίας ἐμπίπλησιν, ὡς εἰκός, τῶν ἀκρωμένων τὰς ψυχάς, διὰ τοῦτο λίαν φοβοῦμαι μὴ τοῦτ' αὐτὸ συμβῆ καὶ ἐν τῷ ἐμῷ λόγῳ σήμερον, καὶ ἡ ἐκλεκτὴ αὕτη συνάθροισις διασκεδασθῆ βαρυθυμοῦσα, τῶν αὐτῶν πάλιν ἐπαναλαμβανομένων ἀκούσασα. Ἄλλ' ὅμως ὡσπερ τῆς πυκνῆς νεφέλης τὸ σῶμα θραύεται, ὅταν ὁ ἥλιος θερμῶς ἐπὶ τούτου προσπίπτῃ καὶ διηνεκῶς τρίβῃ, ἡ δὲ ἡλιακὴ ἀκτὶς ἀθρόα διαπεράσασα ἀπλετον περιχέῃ τὴν λάμψιν καὶ εἰς τὰς ὄψεις τῶν ὁρώντων προσπίπτῃ φαιδρά, οὕτω καὶ ἡ συμπυκνωθεῖσα τυχὸν νεφέλη τοῦ κόρου καὶ τῆς ἀθυμίας ἐλπίζω νὰ διαρραγῆ διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως καὶ τῆς διηνεκοῦς προστριβῆς τοῦ κατ' ἔθος ἐπαναλαμβανομένου τούτου λόγου, καὶ νὰ καταυγασθῆ καὶ πάλιν σήμερον τῆς φιλομούσου ταύτης ὀμηγύρεως ἢ διάνοια. Ἐπὶ ταύτης λοιπὸν μόνον στηριχθεὶς τῆς ἐλπίδος, ἐκλύσας τῆς δειλίας τὴν συνοχὴν καὶ τοῦ φόβου, καὶ πως δὲ καὶ θάρρος λαβών, ἐδεξάμην τὴν ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἀνατεθεῖσάν μοι διακονίαν. Καὶ δὴ εἰς τὴν ἐξ ὑψους πεποιθῶς ἀντίληψιν ἀνέβην ἐπὶ τὸν ἱερόν τοῦτον ἄμβωνα».

ΕΤΟΣ 1873

Τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ τὸ Μνημόσυνον ἐτέλεσε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος, ὄχι ὅμως ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς παρὰ τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος. Ὁμιλητὴς ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Κ. Διαθήκης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νικολαοῦ Δαμαλάς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ μὲ θέμα «Περὶ τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ τῆς παρ' ἡμῖν διαδόσεως ταύτης», ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς εἰς τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφω-

νηθείς ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς Ναῶ ὑπὸ Νικολάου Μ. Δαμαλᾶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1873 ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελεσθέντος τοῦ μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἀθήνησι, τύποις Ἐφημερίδος τῶν συζητήσεων. 10 Ὀδὸς Βουλῆς - Μουσῶν 8. 1872.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ προοιμίου τοῦ Λόγου ἔχει οὕτως: «Ἵπῆρξε τῷ ὄντι ὀρθὴ καὶ ἐπιτυχὴς, πανιερώτατε Δέσποτα καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἡ ἰδέα τοῦ ἐπισκόπου Εὐχαΐτων Ἰωάννου νὰ συνενώσῃ καὶ τῶν τριῶν ὁμοῦ μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων καὶ διδασκάλων τὰς μνήμας εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην, πρὸς ἄρσιν μὲν τῶν μικρολόγων περὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς τὰ πρωτεῖα φέροντος συζητήσεων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ἀπονομῆν δὲ ἰδιαιτέρας καὶ ἐξαιρετικῆς τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἱεράρχας ἐκείνους, οἵτινες κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἀκμάσαντες, ἐγκρατεῖς δὲ τῆς θύραθεν καὶ μύσται τῆς ἀληθοῦς ἐν δικαιοσύνη παιδείας, εἰργάσθησαν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας ταύτης μεταξὺ τοῦ πληρώματος τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον, καὶ ὅτε οὗτοι ἔζων, ἐκ τῆς προφορικῆς αὐτῶν διδασκαλίας πολλὴν τὴν ὠφέλειαν κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὸ ἥθος ἐκαρποῦτο, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν, αἵτινες ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πατρικὴν παρακαταθήκην ἦσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης καὶ σπουδῆς αὐτοῦ, καθωδηγεῖτο εἰς τὸν κατὰ θεωρίαν καὶ πράξιν ἀληθῆ χριστιανικὸν βίον καὶ τὴν χριστιανικὴν τελειότητα».

Τὸ δὲ τέλος τοῦ Λόγου ἐπισφραγίζεται διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐχῆς «Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἀοιδίμων καθηγητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ πανεπιστημίου! Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν τῆς ἀληθοῦς ἐν δικαιοσύνη παιδείας μυστῶν καὶ ὑπερμάχων»!

Σημειωτέον ὅτι, διὰ πρώτην φοράν, ὁ Λόγος ἐξειδικεύεται εἰς θεμα καὶ γίνεται ὁμιλητικὸν καθεστῶς, σὺν τῇ παρόδῳ τῶν ἐτῶν, μέ τινας ἐξαιρέσεις Ἐκκλησιαστικῶν ὁμιλιῶν.

ΕΤΟΣ 1874

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος 1874 ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ Συμβολικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀναστάσιος - Διομήδης Κυριακός. Θεμα τοῦ Λόγου τοῦ ἦτο «Περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἀρχαίας κλασικῆς φιλολογίας πρὸς τὸν Χριστιανισμόν», ἐδημοσιεύθη δὲ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Σεπτέμβριος 1879, φυλλάδιον 24, σελ. 180 καὶ ἐξῆς).

ΕΤΟΣ 1875

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Π. Διαθήκης ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου

Παναγιώτης Παυλίδης. Εἰς τὴν τρίς τῆς ἑβδομάδος δημοσιευμένην ἐν Ἀθήναις ἡμερίδα Πολίτης τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1875, δημοσιεύεται τὸ ἐξῆς χρονικὸν περὶ τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος: «Δαπάνη τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν προχθὲς Πέμπτην ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἀρχιερατικὸν μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ ἰδρυτῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Πολλοὶ τῶν λογίων καὶ πλῆθος λαοῦ παρήσαν κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην εὐχρηθέντες ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν, τῶν προσενεγκουσῶν τοσαύτην συνεισφορὰν ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ τούτου ἰδρύματος. Μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Κ. Παυλίδης ἐξεφώνησε τὸν προσήκοντα λόγον».

Ὁ Λόγος, μὲ ρητὸν «Ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον» (Γαλ. 6, 8), ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῷ ὑπὸ Παναγιώτου Παυλίδου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1875 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελεσθέντος τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις 1875.

ΕΤΟΣ 1876

Ἱερουργὸς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος, ὁμιλητὴς δὲ ὁ καθηγητὴς Δογματικῆς, Χριστιανικῆς Ἠθικῆς καὶ Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς Θεολογίας ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ζήκος Ρώσης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ θέμα «Ὅποια τις ἢ πρὸς ἀλλήλας σχέσις τῆς Θεολογίας καὶ φιλοσοφίας», ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς εἰς τεῦχος ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῷ ὑπὸ Ζήκου Ρώση καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1876 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ 178 ὁδὸς Ἑρμοῦ 178 - 9 Πλ. Ρόμβης 9. 1876.

Εἰς τὸν Λόγον δημοσιεύονται ὑποσημειώσεις ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου, τοῦ Λόγου ἐπέχοντος θέσιν πραγματείας ἡμελέτης.

ΕΤΟΣ 1877

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἱερουργὸς ἦτο πάλιν ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος, ὁμιλητὴς δὲ ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμαν-

δρίτης Νικηφόρος Καλογεράς. Ρητὸν τοῦ Λόγου του ἦτο τὸ τῶν Παροιμιῶν «Δόξαν σοφοὶ κληρονομήσουσι» (Παροιμ. γ', 35). Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ ὑπὸ Νικηφόρου Καλογερά Ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἔθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1877 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ 178 ὁδὸς Ἐρμοῦ 178 - 9 Πλ. Ρόμβης 9. 1877.

Ὁ Λόγος ἀφιερῶται: «Τῇ μακαρίᾳ μνήμῃ τῶν ἄρτι εἰς Κύριον ἐκδημησάντων ἀοιδίμων Ἱεραρχῶν, Νεοφύτου Δέρκων, Κυρίλλου Πατρῶν καὶ Ἀλεξάνδρου Σύρου, σεβασμοῦ ἕνεκα ἀνατίθησιν ὁ εἰπών».

ΕΤΟΣ 1878

Εἰς τὴν καθ' ἐκάστην δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδα Καρτερία, τῆς 29ης Ἰανουαρίου 1878, κατεχωρίσθη ἡ ἐξῆς Ἀγγελία περὶ τοῦ Μνημοσύνου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου: «Μνημόσυνον. Τῇ 30ῇ τοῦ μηνὸς τούτου, ἑορτῇ τῶν τριῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν, τὸ Πανεπιστήμιον τελεῖ μετὰ ἀρχιερατικῆς ἱεροτελεστίας μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν αὐτοῦ.

Παρακαλοῦνται οἱ φιλόμουσοι νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Πανεπιστημιακοῦ τούτου μνημοσύνου, γενησομένην ἐν τῷ ἱερῷ ναῶ τῆς Μητροπόλεως κατὰ τὴν 8ην ὥραν π.μ.

Ἀθήνησι τῇ 28 Ἰανουαρίου 1878

Ὁ Πρύτανις Α. Ἀναγνωστάκης».

Ἱερουργός, κατὰ τὸ ὡς ἄνω πανεπιστημιακὸν Μνημόσυνον, ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Εὐθύμιος, ὁμιλητῆς δὲ ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Νικόλαος Δαμαλάς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ θέμα «Περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς πίστεως καὶ ὡς γνώσεως», ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Ἰανουάριος 1878, φυλλάδιον 4, σελ. 61 καὶ ἐξῆς).

ΕΤΟΣ 1879

Ἱερουργός κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο καὶ αὖθις ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος, ὁμιλητῆς δὲ ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀναστάσιος Διομήδης Κυριακός. Ὁ Λόγος αὐτοῦ μὲ θέμα τὸν βίον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν κάτωθι τίτλον: «Λόγος εἰς τὸ Μνημόσυνον τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου κατὰ τὴν Α' Ἰανουαρίου τοῦ 1879 ἔτους ἑορτῆν τῶν Τριῶν

Ἱεραρχῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας». Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Παρασσοῦ διευθυνομένου ὑπὸ Σ. Π. Οἰκονόμου. 1879.

Σημειωτέον ὅτι, ὁ Ἀναστάσιος Διομήδης Κυριακὸς ἐδημοσίευσεν μικρὸν τεῦχος εἰς τὴν σειρὰν τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», καὶ μὲ ἀριθμὸν βιβλίου 42, ἔτος δὲ ἐκδόσεως 1903, ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Ἱεράρχαι».

ΕΤΟΣ 1880

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1880 ἦτο ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ὑφηγητὴς τῆς Θεολογίας, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1882 - 1897 ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας Παναρέτος Κωνσταντινίδης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ θέμα «Τίς ἐστὶν ὁ καλὸς ἀγὼν ὃν πᾶς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ἀγωνίζηται», καὶ μὲ ρητὸν «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος» (Β' Τιμ. δ', 7), ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Φεβρουάριος 1880, τεῦχος Ε', σελ. 129 καὶ ἐξῆς).

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτοτελῶς εἰς τεῦχος ὑπὸ τὸν ἐπόμενον τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ ὑπὸ Παναρέτου Κωνσταντινίδου Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ τριακοστῇ Ἰανουαρίου 1880 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν, καθηγητῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις 1880.

Σημειωτέον ὅτι, τὸ Μνημόσυνον ἦτο, ὡς συνήθως, ἀρχιερατικόν, σὺν τοῖς ἄλλοις δὲ παρέστη καὶ ὁ τότε ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργὸς Ἀνδρέας Δ. Αὐγερινός.

ΕΤΟΣ 1881

Διὰ τὴν πανεπιστημιακὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν Μνημόσυνον, κατεχωρίσθη εἰς τὴν καθ' ἑκάστην ἐν Ἀθήναις δημοσιευομένην ἑφημερίδα Ἐθνικὸν πνεῦμα τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1881 ἡ ἐξῆς Ἀγγελία: «Ἡ Πρυτανεῖα τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου γνωστοποιεῖ ὅτι, τῇ 30ῇ τοῦ μηνὸς τούτου, ἑορτῇ τῶν τριῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν, τὸ Πανεπιστήμιον τελεῖ μετὰ ἀρχιερατικῆς ἱεροτελεστίας μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν αὐτοῦ. Παρακαλοῦνται οἱ φιλόμουσοι νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Πανεπι-

στημιακοῦ τούτου μνημοσύνου, γενησομένην ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως κατὰ τὴν 9ην ὥραν π.μ.

Ἀθήνησι τῇ 28 Ἰανουαρίου 1881.

Ὁ Πρύτανις Β. Λάκων».

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ἐξεφωνήθη Ἄλογος, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐξηγέθησαν μεμψιμοιρίαι, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις καθ' ἐκάστην δημοσιευομένην ἑφημερίδα Ἐθνικὸν πνεῦμα τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1881:

«Ἐν μεγαλοπρεπεῖα ἐτελέσθη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ χθὲς τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ Ἱερὸς Ναὸς ἐπληροῦτο εὐσεβῶν, ἐν οἷς διεκρίνοντο τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ τῆς Παιδείας Ὑπουργός, ὁ Πρύτανις, οἱ Καθηγηταί, οἱ Τμηματάρχαι, οἱ ἐν τέλει, οἱ φοιτηταὶ κ.λπ. Ἦκούσαμεν ὁμῶς παρ' ἐλπίδα μεμψιμοιρίας τινάς, ὅτι δὲν ἐξεφωνήθη ὁ εἰθισμένος λόγος, πλὴν αἱ μεμψιμοιρίαι αὗται εἰσὶν ἄδικοι καὶ παράλογοι. Καθίσταται, νομίζομεν, τετριμμένον καὶ ἀηδὲς τὸ αἰωνίως ἐπαναλαμβάνειν τὰ αὐτά. Οὐχὶ ἐν λόγοις κενοῖς ἢ ἀληθῆς ἐκτίμησις, ἀλλ' ἐν πράγμασι καὶ ἀρετῇ. Ὁ νῦν πρύτανις κ. Λάκων ἐπαίνων ἄξιος μᾶλλον εἶναι ἢ κατακρίσεως. Ἐκπληροῖ τὸ καθήκον αὐτοῦ εὐσυνειδήτως ἄνευ θοροῦ βου καὶ ἐπιδειξεων, ἀποβλέπων πάντοτε εἰς ὅ,τι δυνατὸν νὰ συμβάλληται εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ ἐκλάμπρυνσιν τοῦ ἱεροῦ τῶν Μουσῶν τεμένους».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὡς ἄνω ἄποψιν τῆς ἑφημερίδος ταύτης, περὶ τῆς σημασίας τῶν κατ' ἔτος ἐκφωνουμένων Ἀλόγων, δεόν νὰ παρατηρηθῇ ὅτι αὕτη ἀπηχοῦσε, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον φιλοπρυτανικὰ αἰσθήματα.

ΕΤΟΣ 1882

Καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος δὲν ἐξεφωνήθη Ἄλογος, ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Εἰς τὴν ἐξάκις τῆς ἑβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις ἑφημερίδα Παλιγγενεσία τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1882, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν καθ' ἐκάστην δημοσιευομένην ἀθηναϊκὴν ἑφημερίδα Ἐθνικὸν πνεῦμα τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1882 ἐδημοσιεύθη ἡ ἐξῆς πρυτανικὴ Ἀγγελία: «Ἡ Πρυτανεῖα τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου γνωστοποιεῖ, ὅτι αὖριον Παρασκευὴν, τελουμένης τῆς ἑορτῆς τῶν τριῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν, τὸ Πανεπιστήμιον τελεῖ μετὰ ἀρχιερατικῆς ἱεροτελεστίας μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν αὐτοῦ. Παρακαλοῦνται οἱ φιλόμουσοι νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Πανεπιστημιακοῦ τούτου μνημοσύνου, γενησομένην ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως κατὰ τὴν 9ην ὥραν π.μ.

Ἀθήνησι τῇ 27 Ἰανουαρίου 1882.

Ὁ Πρύτανις Ν. Δαμασκηρός».

Τὸ Χρονικὸν τῆς ἐορτῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἱερουργὸς ἦτο ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος, κατεχωρίσθη διὰ τῶν ἐξῆς εἰς τὴν ἐξάκις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα Π α λ ι γ γ ε ν ε σ ί α τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1882: «Σήμερον, κατὰ τὰ ἠγγελεμένα, ἐτελέσθη ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀειμνήστων ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν αὐτοῦ. Παρῆσαν δὲ ἐν αὐτῷ ὁ πρύτανις καὶ ἡ σύγκλητος μετὰ πολλῶν καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν ἐξ ἐκάστης σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ πρωθυπουργὸς κ. Κουμουνδοῦρος, ὁ πρόεδρος τῆς βουλῆς, ὁ νομαρχεὺς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ὁ τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας κ. Δ. Πανταζῆς, πολλοὶ τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τῶν γυμνασίων καὶ σχολείων καὶ ἄλλοι λόγιοι, οἱ πλεῖστοι τῶν φοιτητῶν καὶ ἄλλοι μαθηταὶ τῶν διαφόρων σχολείων. Τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐτέλεσεν ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς ἱερᾶς Συνόδου κ. Προκόπιος. Λόγον δὲ ἐπιμνημόσυνον καὶ πανηγυρικὸν οὐδεὶς ἐξεφώνησε καὶ ἐφέτος».

ΕΤΟΣ 1883

Ἵμιλητῆς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, ὁ δὲ Λόγος αὐτοῦ, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Ἰανουάριος 1883, τεῦχος Α', σελ. 28 καὶ ἐξῆς), ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Β. Δ. Καλλιφρονος («Συλλογὴν Ἐκκλησιαστικῶν Λόγων», (τόμος Γ', Κωνσταντινουπόλις 1886, σελ. 14 - 28).

ΕΤΟΣ 1884

Ἱερουργὸς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος, ὁμιλητῆς δὲ ὁ Νικόλαος Δαμαλάς, καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, μὲ θέμα τοῦ Λόγου του «Περὶ τῶν φιλοσοφικῶν βάσεων τῆς θείας ἀποκαλύψεως». Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Ἰανουάριος 1884, τεῦχος Α', σελ. 18 καὶ ἐξῆς). Ἐδημοσιεύθη ἐπίσης καὶ ὑπὸ τοῦ Β. Δ. Καλλιφρονος. (Β. Δ. Καλλιφρονος, Συλλογὴ Ἐκκλησιαστικῶν Λόγων, τόμος Γ', Κωνσταντινουπόλις 1886, σελ. 49 - 67).

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται διὰ τῆς ἐξῆς παραγράφου, ἀναδημοσιευομένης ἐναυῖθα χάριν τῆς Ἱστορίας: «Καὶ οἱ μὲν ἀείμνηστοὶ ἄνδρες, οἳ τε διδάξαντες καὶ οἳ συνεισενεγκόντες ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου, τοῦ μεταδιδόντος σὺν ταῖς ποικίλαις ἄλλαις κοινωφελέσι καὶ τὴν θεολογικὴν μάθησιν, ἐπετέλεσαν, ὅση δύναμις, τὸ ἑαυτῶν καθήκον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ γένος, καὶ δικαίως ἀνεπέψαμεν διὰ τῆς Ἐκκλησίας τὰς ὑπὲρ μακαρίας μνήμης

καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως αὐτῶν δεήσεις σήμερον. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ αἱ ἀπανταχοῦ ἑλληνικαὶ κοινότητες χορηγήσωσι τοῖς λειτουργοῖς τοῦ Ὑψίστου τὰ μέσα ἐπαρκοῦς συντηρήσεως, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτῶν θεολογικὴν μάθησιν, θέλομεν εὐτυχῆσαι καὶ ἡμεῖς νὰ ἴδωμεν ἐν τῇ γενεᾷ ἡμῶν κρείττονας ἡμέρας καὶ καιροὺς ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου Κυρίου. Γένοιτο! Γένοιτο! Ἀμήν!»

ΕΤΟΣ 1885

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1885, ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀναστασιος Διομήδης Κυριακός. Ὁ Λόγος, μὲ θέμα «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὑπὸ διττὴν θεωρούμενοι ἔποψιν καὶ ὡς τέλειοι ἐπιστήμονες θεολόγοι καὶ ὡς ἔξοχοι ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες», ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Ἰούλιος 1885, τεύχος Ζ', σελ. 197 καὶ ἐξῆς), ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ τοῦ Β. Δ. Καλλιφρονος. (Β. Δ. Καλλιφρονος, Συλλογὴ Ἐκκλησιαστικῶν Λόγων, τόμος Γ', Κωνσταντινούπολις 1886, σελ. 1 - 14).

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας, τελουμένου τοῦ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Μνημοσύνου κατὰ τὴν λ' Ἰανουαρίου τοῦ 1885, ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν».

ΕΤΟΣ 1886

Ἱεροεργὸς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ Θαυμακοῦ καὶ Φαρσάλων Μισαήλ, ὁμιλητὴς δὲ ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Παναγιώτης Παυλίδης. Ὁ μικρὸς τὴν ἑκτασιν Λόγος αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῷ ὑπὸ Παναγιώτου Παυλίδου τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1886 ἑορτῇ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν τελουμένου τοῦ μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν καὶ ὑπὲρ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ἀναστασίου Ν. Τρίμη. 1886.

Τὸ προϊόντιον τοῦ Λόγου, εἰς τὸ ὅποιον ἀναγράφεται ὅτι, «ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάστατον καὶ εἰς μέγαν ἀναβρασμὸν διατελεῖ» ἔνεκα τοῦ κινδύνου ἑλληνοτουρκικῶν περιπλοκῶν, ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Υπέικων τῷ κελύσματι τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἀναλαμβάνω καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ δέους τὴν ἐκφώνησιν λόγου κατὰ τὴν πανελλήνιον ταύτην καὶ πανεπιστημιακὴν ἑορτὴν, καθ' ἣν τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τελεῖ τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ

τῶν παντοιοτρόπως εὐεργετησάντων αὐτό· ἀναλαμβάνω τὸ καθῆκον τοῦτο μετὰ δέους, ἀναλογιζόμενος καὶ τὸ ἔκτακτον τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάστατον καὶ εἰς μέγαν ἀναβρασμὸν διατελεῖ, ἐν αἷς τὸ ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν εἰς ἐνδιαίτημα τοῦ Ἄρεως μετεβλήθη καὶ ἡ φοιτῶσα εἰς αὐτὸ νεότης, ἥτις ἄλλοτε τὸ κόσμημα τῆς σεμνῆς ταύτης καὶ φιλομούσου ὁμηγύρεως ἀπετέλει, ἀφείσα τοὺς εὐανθεῖς τῆς ἐπιστήμης λειμῶνας, ἐνεδύθη τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἄρεως, καὶ ὡς γενναῖος μαχητὴς πάλλουσα τὸ δόρυ προσμένει ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἐχθρόν, ὅπως θραύσῃ αὐτόν, καὶ ἅπαν τὸ ἔθνος μεταβαλὼν τὰ ἄροτρα καὶ κλαδευτήρια εἰς λόγχας καὶ ἄλλα πολεμικὰ ὄργανα, καρδοκεῖ ἀνυπομόνως τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πόθων αὐτοῦ, οἱ δὲ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τῆς δουλείας καθήμενοι ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀναμένουσι τὴν λάμψιν τοῦ φωτὸς τῆς ἐλευθερίας. Ἐκτακτοὶ αἱ περιστάσεις καὶ ἔκτακτος ρήτωρ πρὸς ἐκφώνησιν λόγου ἀρμόζοντος καὶ πρὸς αὐτὰς ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῆ, καὶ οὐχὶ ἐγώ, ὁ πάντῃ ἀνίκανος καὶ ἀνεπιτήδειος εἰς τοῦτο· ἀλλὰ καὶ καιρὸς ἱκανὸς πρὸς σύνταξιν τοιοῦτου λόγου ἔπρεπεν αὐτῷ νὰ δοθῆ. Ἄλλ' ἡ γεραρὰ Σύγκλητος τὴν ἐμὴν ἀδυναμίαν κατιδοῦσα ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν τὴν παραγγελίαν ἐποίησατο, ὅπως συγγνώμης πολλῆς τύχῃ παρὰ τῶν ἐμῶν φιλομούσων καὶ φιλοχρίστων ἀκροατῶν».

ΕΤΟΣ 1887

Ἱερουργὸς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο καὶ πάλιν ὁ Θαυμακοῦ καὶ Φαρσάλων Μισαήλ, ὁμιλητὴς δὲ ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Νικολαοσ Δαμαλαῆς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ θέμα «Περὶ τοῦ προορισμοῦ, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς τύχης τοῦ μεγάλου Βυζαντινοῦ κράτους» ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐπόμενον τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῶ ὑπὸ Ν. Μ. Δαμαλαῆ τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1887 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν καὶ ὑπὲρ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου». Ἀθήνησι 1887.

ΕΤΟΣ 1888

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁμιλητὴς ἦτο ὁ καθηγητὴς καὶ Κοσμητῶρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νικολαοσ Δαμαλαῆς. Ὁ Λόγος αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἀληθείας» ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις μηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα Σωτήρ (Σωτήρ, Ἰούνιος 1888, τεύχος ΣΤ', σελ. 161 καὶ ἐξῆς).

Ὁ Λόγος ἄρχεται ὡς ἐξῆς: «Κυρίαν ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, Πανιερώτατε Δέσποτα καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, τῶν ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων

ἄγοντες σήμερον ὀφείλομεν συναισθάνεσθαι τὸ ἱερώτατον καθῆκον τὸ συγκαλοῦν εἰς ταύτην, ἵνα ἡμεῖς οἱ ταχθέντες μύσται τῆς ἀληθείας ὑμνήσωμεν τοὺς μεγαλοφωνοτάτους ταύτης κήρυκας καὶ μάρτυρας, ὧν ἡ ἀξία ἐν τούτῳ ἔγκριται ὅτι ἔγνωσαν καὶ ἐποίησαν καὶ ἐδίδαξαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀναλάβωμεν νέον ζῆλον καὶ νέαν ζωὴν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐντολῆς δι' ἣν φοβεράν ἀληθῶς φέρομεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εὐθύνην. "Ὅτι, ἐὰν τὸ ὕψιστον καὶ μέγιστον ἐν τῷ βίῳ, ἢ γνῶσις καὶ πραγματάσεις τῆς ἀληθείας ἐστί, πῶς παραστησόμεθα ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ ἀμελήσαντες καὶ ἀδιαφορήσαντες περὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου φωτὸς συντήρησιν, χρησιμοποίησιν καὶ διάδοσιν, ἣ καί, ὃ μὴ γένοιτο, πολεμήσαντες ταύτην καὶ καταστάντες ἔνοχοι τῆς μὴ δεούσης διαλάμψεως ἣ καὶ τῆς ἀποσβέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ γενεᾷ, ἣν ἐκλήθημεν ἵνα ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν;"

ΕΤΟΣ 1889

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α. Διομήδης Κυριακός. Ὁ Λόγος του, μὲ θέμα «Πόσον εὐηργέτησαν τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, καὶ πόσον εὐηργέτησαν τὸ ἔθνος ἡμῶν οἱ δωρηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου», ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Φεβρουάριος 1889, τεῦχος Β', σελ. 38 καὶ ἐξῆς).

Ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λόγος εἰς τὸ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Μνημόσυνον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 1889. (Πρβλ. καὶ Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Θεολογικαὶ Διατριβαί, Ἀθήναι 1898, σελ. 258 - 266).

ΕΤΟΣ 1890

Ὁμιλητὴς κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος, ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ, ἦτο ὁ τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητὴς Νεοκλῆς Καζάτζης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Ἰανουάριος 1890, τεῦχος Α', σελ. 28 καὶ ἐξῆς).

Ἐδημοσιεύθη καὶ αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῷ ὑπὸ Νεοκλέους Καζάτζη, καθηγητοῦ τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1890, ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν καθηγητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου». Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Περρῆ. 1890.

ΕΤΟΣ 1891

Ὁμιλητής, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως, κατὰ τὸ ἔτος 1891 ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ζήκωρος Ρώσης με θέμα τοῦ Λόγου «Περὶ τῆς ὑψίστης τοῦ παντός ἀρχῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν κόσμον σχέσεως κατὰ τὸν Χριστιανισμόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν περὶ αὐτῆς ἔννοιαν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, τῶν κυριωτάτων μορφῶν τῶν ἑλληνιζουσῶν καὶ ἰουδαϊζουσῶν αἱρέσεων, καὶ πρὸς τὸ σύστημα τῆς ὑλοφροσύνης». Ρητὸν τοῦ Λόγου τοῦ χρησιμοποιεῖται τὸ Παύλειον «Ἐλληνες σοφίαν ζητοῦσιν» (Α΄ Κορινθ. α΄, 22).

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρ (Σωτήρ, Φεβρουάριος 1891, τεύχος Β΄, σελ. 33 καὶ ἐξῆς).

Ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ρηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῷ ὑπὸ Ζήκου Ρώση καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1891 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς Βασιλικῆς Τυπογραφείας Ν. Γ. Ἰγγλέση, 24 - ὁδὸς Φιλελλήνων — 24.1891.

Ὁ Λόγος, ὑπὸ μορφὴν μελέτης, περιλαμβάνει καὶ πολλὰς ὑποσημειώσεις.

ΕΤΟΣ 1892

Ὁμιλητής, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἦτο ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῶν δογμάτων καὶ προσωρινῶς τῆς Πατρολογίας καὶ Ἀπολογητικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, μετέπειτα δὲ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν (1896 - 1901), Προκόπιος Οἰκονομίδης. Ρητὸν τοῦ Λόγου τοῦ εἶναι τὸ «Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν» (Α΄ Ἰωάν. 5, 4), θέμα δὲ «Ἡ πάντοτε νικῶσα δύναμις τῆς πίστεως καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνες τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν».

Ὁ Λόγος, ἐπισφραγιζόμενος διὰ προσευχῆς, ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὡς ἀκολούθως: «Λόγος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως Ναῷ ὑπὸ Προκοπίου Β. Οἰκονομίδου Ἀρχιμανδρίτου καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1892 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τελουμένου τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ Τυπογραφείου Νικολάου Γ. Ἰγγλέση. 1892.

ΕΤΟΣ 1893

Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁμιλητῆς ἦτο ὁ καθηγητῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωάννης Παπαλοῦ-

κ ᾧ Εὐταξίας. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν συνέπεσε μὲ τὴν «ἑορτὴν τοῦ Ψυχοσαβάτου» τελομένην πανδημῶς ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων εἰς τὸ Α΄ Κοιμητήριον τῶν Ἀθηναίων, ὠρίσθη δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ κατὰ εἰδικὴν Διάταξιν τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἡ τέλεισις τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὴν 29ην Ἰανουαρίου, ἀντὶ τῆς 30ῆς. Εἰς τὴν ἐξάκις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδα Π α λ ι γ γ ε ν ε σ ί α τῆς 27ης Ἰανουαρίου τοῦ 1893 ἐδημοσιεύθη, εἰς τὰ Διάφορα, τὸ ἐξῆς ἐν προκειμένῳ κείμενον: «Δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἥτις ἄγεται τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου, μετετέθη εἰς τὴν προσεχῆ Παρασκευὴν (29 τοῦ μηνὸς τούτου) ἀντὶ τοῦ Σαββάτου, καθ' ὃ τελεῖται ἡ ἑορτὴ τοῦ Ψυχοσαβάτου».

Εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1892 τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου (Πρυτανεῖα Ἰ. Πανταζίδου), ἀπεφασίσθησαν τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ὁμιλητοῦ τοῦ ἔτους 1893: «Κατόπιν ἡ Σύγκλητος ἀποφασίζει νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Εὐταξίαν νὰ ἀπαγγεῖλῃ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν πανεπιστημιακὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ κ. Περ. (γρ. Πρ.) Οἰκονομίδου, εἰς ὃν κατὰ τὸ ἔθος ὡς κοσμητόρα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐπιπτεν ὁ κληρὸς οὗτος, ἐκτελέσαντος τὴν ἐντολὴν ταύτην πέρυσιν».

Εἰς δὲ τὸ δις τοῦ μηνὸς δημοσιευόμενον περιοδικὸν τοῦ ὁμωνύμου Συλλόγου Ἀνάπλασις, τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1893, ἐδημοσιεύθη, εἰς τὰ Διάφορα, ἡ ἐξῆς εἶδησις: «Μνημόσυνον Πανεπιστημίου. Τῇ 30ῇ π.μ. ἐτελέσθη τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὲρ τῶν ἀειμνήστων ἱδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ ἔθν. Πανεπιστημίου. Τὸν εἰθισμένον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ κ. Ἰωάννης Εὐταξίας καθηγητῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου».

ΕΤΟΣ 1894

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ Κοσμητῶρ αὐτῆς Ἀρχιμανδρίτης Π ρ ο κ ὀ π ι ο ς Ο ἰ κ ο ν ο μ ῖ δ η ς. Ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου (Πρυτανεῖα Παν. Παυλίδη) κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1893 ἀπεφασίσε ταῦτα περὶ τοῦ ὁμιλητοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1894: «Ἵστερον ὁ κ. Πρύτανης ζητεῖ παρὰ τῆς Συγκλήτου ὅπως ὀρισθῇ ὁ καθηγητῆς ὅστις θέλει ἐκφωνήσῃ τὸν συνήθη λόγον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἡ Σύγκλητος ἀναθέτει τὴν ἐκφώνησιν τοῦ λόγου εἰς τὸν καθηγητὴν καὶ Κοσμητόρα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Π. Οἰκονομίδην».

Εἰς δὲ τὴν καθ' ἑκάστην δημοσιευομένην ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα Ἐπιθώρησις τῆς 29ης Ἰανουαρίου, ἐδημοσιεύθη ἡ ἐπομένη Ἀγγελία περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῆς τελέσεως τοῦ πανε-

πιστημιακοῦ Μνημοσύνου: «Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ 30 τοῦ μηνὸς ἑορτῇ τῶν τριῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν, τὸ Πανεπιστήμιον τελεῖ μετὰ ἀρχιερατικῆς ἱεροτελεστίας μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν αὐτοῦ. Παρακαλοῦνται οἱ φιλόμουσοι νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν ταύτην, γενησομένην ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως κατὰ τὴν 10ην ὥραν π.μ. Ἀθήνησι τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου 1894».

Ἐσαύτως, εἰς τὴν τετράκις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Πειραιεῖ ἑφημερίδα Π ρ ό ν ο ι α τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1894, ἐδημοσιεύθη ἡ ἐξῆς Εἰδήσις περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ καὶ τοῦ Μνημοσύνου: «Ἡ χθесινῆ ἑορτὴ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν, ἥτις εἶναι κατ' ἐξοχὴν, ὡς γνωστόν, πανηγυρικὴ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας, μετὰ μεγίστου δὲ ἐνθουσιασμοῦ καὶ πατριωτικῆς ἀγάπης ἑορτάζεται ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν δυστυχῶν ὑποδούλων ὁμογενῶν μας ἑωρτάσθη χθὲς ὅπωςδῆποτε καὶ ἐν Ἀθήναις χάριν εἰς τὸν ἐπικρατήσαντα καθ' ὅλα λαμπρὸν χθесινὸν καιρὸν. Ἀπὸ πρωίας προσῆλθον ἐν ἀρμοζούσῃ στολῇ ἅπαντες οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ πρόσκλησιν τοῦ κ. Πρυτάνεως, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ κ.κ. φοιτηταί, κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ, ὅπου ἐν μεγίστῃ κατανύξει καὶ προσηκούσῃ εὐλαβείᾳ ἐτελέσθη τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὲρ τῶν κτητόρων, εὐεργετῶν καὶ διδασκάλων αὐτοῦ. Μεθ' ὃ λήγει οὕτω ἡ σεμνοπρεπὴς ἑορτὴ, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν τριῶν μεγάλων τοῦ χριστιανισμοῦ φωστήρων».

ΕΤΟΣ 1895

Κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ὁμιλητῆς ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Α. Διομήδης Κυριακός. Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ θέμα «Ὁ φιλικὸς σύνδεσμος θρησκείας καὶ παιδείας», ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς εἰς τεῦχος ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὸ ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τελεσθὲν Μνημόσυνον ἐν τῇ Μητροπόλει τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1895 ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Α. Καλαράκη καὶ Ν. Τριανταφύλλου, κάτωθι τοῦ Δημαρχείου 1895.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων, εἰς τὸν Λόγον, περιλαμβάνονται καὶ ταῦτα: «Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μακραίωνος δουλείας οὐ μόνον παιδεία καὶ θρησκεία ἦσαν συνδεδεμένα καὶ ἠδελφωμένα, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία, δύναται τις νὰ εἴπη, ὅτι ἔλαβε καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς καὶ σκέπην τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ ἐγένετο ἡ κιβωτός, ἐν ἣ ταῦτα ἐσώθησαν κατὰ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ἐθνικὸν κατακλυσμὸν. Οἱ νάρθηκες τῶν ἐκκλησιῶν ἐχρησίμευον πολλαχοῦ ὡς τὰ μόννα σχολεῖα τοῦ δουλεύοντος γένους, οἱ δὲ μόνον διδάσκαλοι αὐτοῦ οἱ μουῦντες αὐτὸ εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἑλληνικῆς

σοφίας καὶ δι' αὐτῆς προπαρασκευάσαντες τὴν ἐθνικὴν ἐξέγερσιν, ἦσαν οἱ ἱερεῖς. Πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἰδρυθέντα ἑλληνικὰ σχολεῖα ἐν Ἰωαννίνοις, Δημητσάνῃ, Θεσσαλονίκῃ, Ἀγίῳ Ὄρει, Κωνσταντινουπόλει, Ἰασίῳ, Βουκουρεστίῳ, Χίῳ, Σμύρνῃ, Κυδωνίαις, Πάτρῳ καὶ ἀλλαχοῦ διηυθύνοντο ὑπὸ κληρικῶν, ὧν τινες ὑπῆρξαν ἀκριβέστατοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης γινώσται, ἔγραφον δὲ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τόσον καλῶς καὶ εὐχερῶς, ὅσον σήμερον ἐλάχιστοι καὶ τῶν κορυφαίων φιλολόγων θὰ ἠδύνατο νὰ πράξωσιν. Ἀρκεῖ πρὸς πίστωσιν τῶν λόγων μου νὰ μνημονεύσω ἐναυθὰ τῶν τριῶν κορυφαίων ἐθνικῶν διδασκάλων, τοῦ Μηλιάτου, τοῦ ἐξοχωτέρου ἐκκλησιαστικοῦ ρήτορος τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων, τοῦ Θεοτόκη, τοῦ μελιρρύτου συγγραφέως τῶν λαμπρῶν Κυριακοδρομιῶν καὶ τοῦ σοφοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, τοῦ ὑπάτου τῶν λογίων τῶν τότε χρόνων, τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Βιργιλίου εἰς ὀμηρικὸν ἐξάμετρον καὶ συγγραφέως πλείστων ἄλλων σοφωτάτων συγγραμμάτων».

ΕΤΟΣ 1896

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Σπυρίδων Λάμπρος. Ὁ Λόγος του με θέμα «Οἱ εὐεργέται καὶ καθηγηταὶ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου» ἐδημοσιεύθη αὐθημερὸν (30.1.1896) ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδι Ἑστία. Ἀκολούθως ἐδημοσιεύθη εἰς ἴδιον τεύχος φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Οἱ εὐεργέται καὶ καθηγηταὶ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1896». Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1896. (Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ «Λόγοι καὶ ἄρθρα», Ἀθῆναι 1902, σελ. 209 - 230).

Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου 1896 ὁ πανεπιστημιακὸς Λόγος ἤρχισεν ἐκφωνούμενος ἄλλοτε «Ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῶν Τελετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου», καὶ ἄλλοτε ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ τῶν Ἀθηνῶν ναῷ.

ΕΤΟΣ 1897

Εἰς τὴν ἐξάκις τῆς ἐβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδα Παλιγγενεσία τῆς 30 Ἰανουαρίου 1897, ἀνεγράφη περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Μνημοσύνου ἡ ἐξῆς εἰδήσις: «Ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Σήμερον ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἐτέλει τὴν ἑορτὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Παρίστατο ὁ Πρύτανης, Καθηγηταὶ τινες, ὀλίγιστοι δὲ φοιτηταί, τῶν πλείστων δηλωσάντων ὅτι θ' ἀπόσχωσι τῆς ἑορτῆς, ἀφοῦ τὸ Πανεπιστήμιον εἶναι κλειστόν».

Κατὰ πληροφορίαν τῆς ὡς ἄνω ἐφημερίδος Παλιγγενεσία

(30 Ἰανουαρίου 1897) τὸ Πανεπιστήμιον ἐφρουρεῖτο. Ἀπὸ δὲ τῆς 17 Ἰανουαρίου 1897, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου, εἶχον διακοπεῖ τὰ ἐν αὐτῷ μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἐπανελήφθησαν κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Προκοπίου Οἰκονομίδου.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν καθ' ἐκάστην δημοσιευομένην ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα Καίριοι τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1897 καταχωρίζονται, εἰς τὰς Εἰδήσεις, ταῦτα: «Κατὰ τὴν χθεσινὴν ἑορτὴν τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, οὐδεὶς τῶν φοιτητῶν παρέστη ἐν τῷ Ναῷ μόνος δὲ ὁ Πρύτανις καὶ τινες τῶν καθηγητῶν. Ἐπίσης καὶ ἡ συνήθως τελουμένη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην στέψις τῶν ἀνδριάντων δὲν ἐγένετο».

Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης Εἰδήσεως ἐξάγεται ὅτι, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐστέφοντο οἱ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἀνδριάντες.

ΕΤΟΣ 1898

Ὁμιλητὴς ἐν ἔτει 1898 ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νεοκλήσης Καζάτζης, μὲ θέμα «Περὶ τῆς ἐκπολιτιστικῆς δυνάμεως τῆς ἐπιστήμης». Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς εἰς τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον: «Περὶ τῆς ἐκπολιτιστικῆς δυνάμεως τῆς ἐπιστήμης. Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὑπὸ Ν. Καζάτζη καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1898.

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται διὰ τῆς ἐξῆς πρὸς τοὺς Νέους Ἑλληνόπαιδας προτροπῆς: «Λευῖται τῆς ἐπιστήμης. Ἄς ἐξέλθωμεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου πλήρεις ἐλπίδων, ἀλλὰ καὶ πλήρεις πίστεως εἰς τὸ ἔργον, οὗ ἐπελήφθημεν. Ἦσαν Ἕλληνες, ἦσαν πρόγονοι ἡμῶν ἐκεῖνοι, ὧν ἡ ἀρετὴ πλέον ἢ ἀπαξ διετρανώθη ἐπιφανῶς ἐν τῷ εὐγενεῖ σταδίῳ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγῶνων, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πατρίδος. Ἦσαν Ἕλληνες, δηλαδὴ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωποὶ, κατανοήσαντες πληρέστερον τῶν πρὸ αὐτῶν ἢ μετ' αὐτούς, τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτου ἀποστολὴν τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος.

Συνεχίζομεν τὴν ζωὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ τούτου ἕνεκα καλούμεθα νὰ συνεχίσωμεν καὶ τὸ ἔργον καὶ τὸ πρόγραμμα. Μὴ ἀποκνήσωμεν ἐν τῷ δυσπρόνῳ καὶ καματηρῷ τούτῳ ἀγῶνι. Ἡ νίκη ἡμῶν ἔσται ἡ νίκη τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίου. Νέοι Ἑλληνόπαιδες. Ἔστω πρόγραμμα τοῦ βίου ὑμῶν ἡ ἐργασία αὕτη, ἡ θεραπεία τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ιδέας. Οὐδεὶς λαὸς ἐθεράπευσεν αὐτὰς μετὰ μείζονος ζήλου, ὅσον ὁ Ἕλληνας καὶ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Ἡ ἐπιστήμη ὑπῆρξεν ἡ τιμιωτάτη καὶ ἡ εὐγενεστάτη τῶν δυνάμεων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἔστω τοιαύτη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Θαρσεῖτε. Αὕτη θέλει καθοδηγήσῃ καὶ πάλιν ἡμᾶς ἢ τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν εἰς τὴν νίκην, τὸν θρίαμβον τοῦ φωτὸς κατὰ τοῦ σκότους, τὴν πλήρη ἀνάστασιν καὶ τὸ μεγαλεῖον ἰσχυρᾶς καὶ ἐλευθέρως πατρίδος».

ΕΤΟΣ 1899

‘Ομιλητῆς κατ’ αὐτὸ τὸ ἔτος ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς ‘Ομιλητικῆς, τῆς Λειτουργικῆς καὶ προσωρινῶς τῆς Ποιμαντικῆς, Συμβολικῆς καὶ Κατηχητικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωάννης Μεσολωρᾶς. ‘Ο Λόγος εἶχεν ἀγιογραφικὸν ρητὸν «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν» (‘Εβρ. ιγ’ 7).

Εἰς τὸ ἑβδομαδιαῖον ἐν Ἀθήναις περιοδικὸν Ἀνάπλασις τοῦ ὁμωνύμου Συλλόγου τῆς 30 Ἰανουαρίου 1899 ἐδημοσιεύθη ἡ ἀκόλουθος εἰδησις: «Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἡ Ἀκαδημαϊκὴ Σύγκλητος ἐτέλεσεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως τὴν εἰθισμένην ἑορτὴν εἰς μνήμην τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ μνημόσυνον τῶν ἀποβιωσάντων προστατῶν, δωρητῶν, εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τῆς λειτουργίας προέστη ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν. Παρίσταντο δὲ καὶ οἱ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοποι Ἄρτης Γεννάδιος καὶ Ζακύνθου Διονύσιος. Τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνησεν ὁ Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Μεσολωρᾶς».

Εἰς δὲ τὴν ἐξάκις τῆς ἑβδομάδος δημοσιευομένην ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδα Παλιγγενεσία τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1899 ἐδημοσιεύθη τὸ ἐξῆς κείμενον περὶ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Μνημόσυνου: «Ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Τὸ μνημόσυνον τοῦ Πανεπιστημίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ. Σήμερον ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὸ Πανεπιστήμιον ἐτέλεσε κατανυκτικώτατον Μνημόσυνον, ὑπὲρ τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν αὐτοῦ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ. Κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ Μνημόσυνου παρίσταντο ἅπαντες οἱ καθηγηταὶ ὅλων τῶν σχολῶν μετὰ τοῦ Πρυτάνεως κ. Ἀργυροπούλου, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας κ. Κολλυβάς, οἱ φοιτηταὶ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου καὶ ἄλλοι. Μετὰ τὸ Μνημόσυνον ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Μεσολωρᾶς ἐξεφώνησε λόγον, ἐξάρας τὸ ἔργον τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου».

ΕΤΟΣ 1900

‘Ομιλητῆς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητῆς τοῦ Πρακτικοῦ κλάδου τῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰγνάτιος Μοσχάκης.

‘Ο Λόγος αὐτοῦ μὲ ρητὸν «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον» (Α΄ Κορ. ιγ’, 1), καὶ μὲ θέμα «Ὅτι τὰ διανοητικὰ πλεονεκτήματα πρέπει νὰ συνυπάρχωσι μετὰ τῆς ἀρετῆς, ἵνα ἀποβῶσιν ἀληθῶς ὠφέλιμα», ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὡς ἔπεται: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν

ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐκφωνηθεὶς τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1900 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Ἱγνατίου Μοσχάκη καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 1900.

Ἐπισφραγίζεται δὲ ὡς ἀκολούθως ὁ Λόγος: «Ὑμεῖς δέ, φίλοι φοιτηταί, μὴ λησμονεῖτε ὅτι οὐχὶ ποιητικῇ ἀδείᾳ, ἀλλὰ δικαιοτάτα ἐκλήθητε αἱ χρυσαῖ τοῦ ἔθνους ἐλπίδες· διότι ἐν ὑμῖν ἀπεικονίζεται πιστῶς τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους ἡμῶν· ὑμεῖς, ἐκπαιδευόμενοι, μέλλετε νὰ ἐπιδράσητε ἐξαιρετικῶς ἐπὶ τὰς τύχας τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς πολῖται καὶ ὡς δρώντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ πρόσωπα· εἰς ὑμᾶς θ' ἀνατεθῶσι τὰ ὕψιστα τῆς πολιτείας ἀξιώματα· εἰς ὑμᾶς ὡς εἰς πρότυπα θ' ἀποβλέπη ἡ κοινωνία· ὑμῶν τὸ παράδειγμα θὰ κανονίζῃ τὸν βίον τῶν πολλῶν· ὑμεῖς, ἐνὶ λόγῳ, θὰ χρησιμεύσητε ἀληθεῖς τοῦ ἐλληνισμοῦ ἀπόστολοι. Ἀλλὰ τότε θ' ἀναδειχθῆτε τῷ ὄντι ἀληθεῖς τοῦ ἐλληνισμοῦ ἀπόστολοι, ὅταν καὶ ἐν λόγοις, μάλιστα δ' ἐν ἔργοις ἐμφυσήσητε εἰς πᾶσαν ἐλληνικὴν καρδίαν τὸ σέβας πρὸς τὰ θεῖα, τὴν ἀδιάσειστον ταύτην βᾶσιν πάσης εὐνομουμένης πολιτείας, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθόν, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθῆκον, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν θυσίαν. Οὕτω μόνον θ' ἀναδείξητε τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον ἄξιον τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀποστολῆς καὶ θὰ κατορθώσητε, ὥστε ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀπανταχοῦ ἐλλήνων νὰ τελεῖται διηνεκὲς μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν αὐτοῦ, οἵτινες εἰς τὸν μέγαν αὐτοῦ ἔθνικὸν σκοπὸν ἀποβλέποντες, ἐν τῇ θερμῇ αὐτῶν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπῃ προσήνεγον ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ χρῆμα αὐτῶν, ἵνα συντελέσωσιν εἰς τὴν κραταίωσιν καὶ ἀνύψωσιν αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν κραταίωσιν καὶ ἀνύψωσιν τῆς μεγάλης ἡμῶν Πατρίδος».

ΕΤΟΣ 1901

Ἱερουργὸς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος, ὀμιλητὴς δὲ ὁ καὶ πέρυσιν ὀμιλήσας Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰγνατίου Μοσχάκης, μερῆτον τοῦ Λόγου του ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωαν. ι, 11), με θέμα δὲ αὐτοῦ «τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας ὡς πρότυπα πνευματικῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1901 ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Ἱγνατίου Μοσχάκη καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἔθνικῷ Πανεπιστημίῳ». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 1901.

ΕΤΟΣ 1902

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ 1902 ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ Κοσμητῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἑμμανουήλ Ζολώτα. Θέμα τοῦ Λόγου αὐτοῦ ἦτο τὸ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πανεπιστημίου καὶ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ἔργου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Ὁ Λόγος του ἐδημοσιεῦθη μὲ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος εἰς τὸ τελεσθὲν ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Μνημόσυνον τῶν ἰδρυτῶν, καθηγητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐντολῇ τῆς Συγκλήτου ὑπὸ Ἑμμανουήλ Ι. Ζολώτα, Κοσμητορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1902.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων, διὰ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, γράφει καὶ ταῦτα: «Καὶ δὴ ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πρῶτον, οὐ μόνον, ὅτι ἔχει καὶ τὴν πρῶτην τάξιν ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν πανεπιστημίων δι' ἱστορικοὺς λόγους πάντοτε ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἑθνῷ ἡ Ἑλληνικὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ἔχει ἀποστολὴν μεγίστην καὶ ἀπαραγνωρίστου σπουδαιότητος, ὅσῃν καὶ οἶαν οὐδεμία ἄλλη Θεολογικὴ Σχολὴ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἔθνει.

Ἡ Θεολογικὴ ἐπιστήμη τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς παρέλαβε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ δὲ τῆς Ἐκκλησίας οὐ μόνον ἐγεννήθη ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας ηὔξήθη καὶ αὐξάνεται εὐλόγως εἰς ἐπιστήμην κοσμοσωτήριον πασῶν τῶν ἐπιστημῶν πανυπερτάτην καὶ ὠφελιμωτάτην εἰς τὰς παντοίας τῶν ἀνθρώπων σχέσεις. Ὅθεν ὀφείλει, ἵνα εἶνε τοιαύτη, οὐ μόνον ν' ἀποβλέπη πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς πρὸς μητέρα, ἥτις ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ζωὴν, καὶ νὰ ὀρμαῖται ἀπὸ τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ν' ἀγωνίζεται παντὶ σθένει ν' ἀκριβώσῃ καὶ διατρανώσῃ πάντα ἐν γένει τὰποβλέποντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἡ Θεολογία δηλαδὴ κατὰ τὸν πρακτικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ὀφείλει νὰ ὑπηρετῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀδιάλειπτος δὲ νὰ ὑπάρχῃ σχέσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὴν Θεολογίαν καὶ ἡ Θεολογία τὸ αὐτῆς μέρος ἐπὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα.

Ὑπὸ πάντων δὲ ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐγένετο ἡ μήτηρ καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης. Αὕτη κατέβαλε τὰ θεμέλια αὐτῆς καὶ προήνεγκε τὰ κράτιστα τῶν θεολογικῶν σπουδασμάτων, τὰ πρωτόγραφα ἢ τὰ πρῶτα μεταφράσματα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, εἶτα τοὺς θεμελίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ σύνταγμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀνέδειξε τοὺς πρῶτους καὶ μεγίστους πατέρας καὶ ἑρμηνευτὰς τῶν Γραφῶν καὶ τῶν κανόνων» (Ἑμμανουήλ Ζολώτα, Ἐνθα ἄνωτέρω, σελ. 13 - 14).

ΕΤΟΣ 1903

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Νεοκλής Καζάτζης, μὲ θέμα τοῦ Λόγου αὐτοῦ «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐθνικὴ ἀναγέννησις».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη ὡς ἐξῆς: «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐθνικὴ ἀναγέννησις. Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὑπὸ Νεοκλέους Καζάτζη Πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου». Ἀθήνησιν ἐκ τῶν Τυπογραφείων τοῦ «Κράτους». 1903.

ΕΤΟΣ 1904

Ἱερουργὸς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Σεβαστιανός, ὁμιλητὴς δὲ ὁ Κοσμήτωρ καὶ καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας καὶ Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Γεώργιος Δέρβος. Ὁ Λόγος εἶχεν ὡς θέμα «Ὁ φοιτητικὸς βίος τῆς ἐποχῆς τῶν Τριῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν καὶ ὁ φοιτητικὸς βίος αὐτῶν».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη εἰς αὐτοτελὲς τεῦχος μὲ τόνδε τὸν τίτλον: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ἐκφωνηθεὶς τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1904 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ Γεωργίου Ι. Δέρβου Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Παρασκευᾶ Λεῶν. 1904. Ὁ Λόγος περιέχει πολλὰς Ὑποσημειώσεις, ἔχων ἐπιστημονικὴν ὑφήν.

ΕΤΟΣ 1905

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ Κοσμήτωρ καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Α. Διομήδης Κυριακός, θέμα δὲ τοῦ Λόγου τοῦ ἦτο «Ἡ ἀρμονία θρησκείας καὶ ἐπιστήμης».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη ὡς ἔπεται: «Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Περὶ ἀρμονίας θρησκείας καὶ ἐπιστήμης. Λόγος εἰς τὸ Μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν τῇ 30 Ἰανουαρίου 1905». Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ἀριστομένους Ζ. Διαλησιμᾶ 1905.

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται διὰ τῆς ἐξῆς προτροπῆς: «Ταῦτα, σεβαστὸν ἀκροατήριον, περὶ τοῦ θέματος ἡμῶν περὶ ἀρμονίας θρησκείας καὶ ἐπιστήμης. Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐδείχθη, ὅτι ἡ τε θρησκεία καὶ ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἀναγκαῖο-
ταται εἰς τοὺς λαούς, ἄνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς νὰ προοδεύ-
σωσιν· ὅτι πρέπει νὰ συνυπάρχωσι καὶ νὰ συνεργάζωνται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς

ἀλλήλας· ὅτι ὅπου ἡ ἀρμονία αὕτη ἐξέλιπε, τοῦτο ἔσχε ὀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ τοὺς λαούς· ὅτι ἡ ἀρμονία αὐτῶν εἶναι δυνατὴ καὶ ὅτι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει ἀνέκαθεν ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὑφίστατο ἡ ἀρμονία αὕτη. Εὐχομαι ἀπὸ καρδίας ἵνα ἡ ἀρμονία αὕτη θρησκείας καὶ ἐπιστήμης, ἡ τόσῳ σωτήριος εἰς τοὺς λαούς, ἐξακολουθήσῃ ὑπάρχουσα πάντοτε παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ τε ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἴνα ὑπάρχῃ δέ, πρέπει καὶ οἱ κληρικοὶ ἡμῶν νὰ τιμῶσι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐλευθέραν ἔρευαν αὐτῆς καὶ οἱ ἐπιστήμονες νὰ εὐλαβῶνται τὴν θρησκείαν. Ὑμεῖς οἱ λειτουργοὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐξακολουθήσατε πάντοτε δεικνύοντες τὴν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα, τὴν ὁποίαν ὁ ἑλληνικὸς κληρὸς αἰείποτε ἐπεδείξατο, ἔχοντες ὑπ' ὄψει, ὅτι διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης φωτίζονται οἱ λαοὶ καὶ ὑψοῦνται εἰς ἀληθῆ πολιτισμόν, ἀφήσατε δὲ τὴν ἐπιστήμην πάντοτε ἐλευθέραν ἀναλογιζόμενοι ὅτι μόνον ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ δύναται νὰ προκόψῃ αὕτη. Ὑμεῖς δὲ οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐπιστήμης, οἱ διδάσκαλοι τῶν γραμμάτων, δεικνύετε πάντοτε πρὸς τὴν θρησκείαν τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν, τὴν ὁποίαν πάντοτε οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἔδειξαν πρὸς αὐτήν, μὴ λησμονοῦντες τὴν μεγάλην τῆς θρησκείας σημασίαν διὰ τοὺς λαούς, διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν μόρφωσιν. Πάντες, κληρικοὶ καὶ ἐπιστήμονες, μὴ λησμονῶμεν, ὅτι θρησκεία καὶ ἐπιστήμη πρέπει νὰ εἶναι παρ' ἡμῖν πάντοτε ἠδελφωμένα καὶ ἀδιαρρήκτως ἠνωμένα, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἴδωμεν λαμπρὸν τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ πραγματοποιούμενους τοὺς μεγάλους ἡμῶν ἔθνικούς πόθους. Γένοιτο! Γένοιτο! ».

ΕΤΟΣ 1906

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωάννης Ε. Μεσολωρᾶς. Ὁ Λόγος του μερῆτον «Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. ε', 14), καὶ με θέμα «ὅτι οἱ μὲν τρεῖς Ἱεράρχαι φῶς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ δὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ ἱδρυταί, εὐεργέται καὶ καθηγηταὶ τοῦ ἑθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου φῶς τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ ἐγένοντο».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Λόγος εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1906 ὑπὸ Ἰ. Ε. Μεσολωρᾶ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς». Ἐν Ἀθήναις. Τύποις «Νομικῆς», Λ. Χ. Βεργιανίτου, ὁδὸς Ὀφθαλμιατρείου 5. 1906.

ΕΤΟΣ 1907

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ 1907 ἦτο ὁ καθηγητὴς καὶ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἐμμανουὴλ Ἰ. Ζολώτας. Ὡς ρητὸν τοῦ Λόγου του

ἐχρησιμοποίησε τὸ Ψαλμικόν: «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν» (Ψαλμ. ιη' 5).

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος εἰς τὸ τελεσθὲν ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Μνημόσυνον τῶν ἰδρυτῶν, καθηγητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐντολῇ τῆς Συγκλήτου ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Ι. Ζολώτα Κοσμητορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς». Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1907.

ΕΤΟΣ 1908

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Π α ὕ λ ο ς Κ α ρ ο λ ῖ δ η ς.

Εἰς τὸ «Ὁργανον ἔθνικὸν τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων», ἦτοι τὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα Π α ν ε λ λ ῆ ν ι ο ν κ ρ ᾶ τ ο ς, τῆς 31 Ἰανουαρίου 1908 ἐδημοσιεύθη ἡ ἐξῆς εἰδήσις διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πανεπιστημίου: «Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πανεπιστημίου. Χθὲς τὴν 10ην τῆς πρωΐας ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἣτις εἶνε ἑορτὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου ἐτελέσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου, μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν ἀποθανόντων εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Κατὰ τὸ μνημόσυνον παρέστησαν οἱ ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης, ἡ Σύγκλητος μετὰ τοῦ Πρυτάνεως κ. Κατσαρᾶ, πλεῖστοι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν Γυμνασίων, φοιτηταὶ ὡς καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Καρολίδης».

ΕΤΟΣ 1909

Ἱερουργὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν καὶ τὸ Μνημόσυνον ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Ἡλείας Δαμασκηνός, ὁμιλητὴς δὲ ὁ Κοσμητὴρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Γ ε ὠ ρ γ ι ο ς Δ ε ρ β ο ς, μὲ θέμα τοῦ Λόγου αὐτοῦ «Σκιαγράφησις τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ σχολικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς τῶν τριῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν καὶ ἡ διὰ βραχέων κατάδειξις τῶν μέσων, ἅπερ οὗτοι μετεχειρίσθησαν εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ ἀνόρθωσιν αὐτῶν». «Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι συμπλήρωσις — ὡς γράφει ὁ ὁμιλητὴς εἰς τὴν σελίδα 10 τοῦ αὐτοτελῶς ἐκτυπωθέντος Λόγου του — θέματος ἐτέρου Λόγου — ἐκφωνηθέντος τῇ 30 Ἰανουαρίου 1904, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν — ὃν ἐπίσης ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης θέσεως ἄλλοτε εἶπον, περιγράφας τὸν φοιτητικὸν βίον τῆς ἐποχῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐπόμενον τίτλον: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου

ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1909 ὑπὸ Γεωργίου Ι. Δέρβου Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἔθν. Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Παρασκευᾶ Λεωνῆ, 16 — Ὅδὸς Περικλέους — 16. 1909.

Ὁ Λόγος ἐπισφραγίζεται ὡς ἐξῆς: «Τὸν συνδυασμὸν τῆς θρησκευτικῆς πρὸς τὴν ἐθνικὴν παιδείαν καὶ ἀγωγὴν, τὸν ἐπιτευχθέντα, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τῶν τριῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν ἐπ' ὠφελεία οὐ μόνον τῆς ἡμετέρας Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀλλὰ καὶ ἐτέρων φυλῶν, τὸν ὑποστηριχθέντα ἐν τῇ Βυζαντιακῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ μετὰ τὴν πτώσιν αὐτῆς καλλιεργηθέντα ἐπ' αἰῶνας ὀλοκλήρους καὶ καλλιεργούμενον μέχρι σήμερον ἐν τῇ μεγάλῃ ἀλυτρώτῳ Ἑλλάδι, ἄνδρες εὐσεβεῖς, φιλοπάτριδες καὶ φιλόμουσοι, ἀπεφάσισαν συστηματικώτερον νὰ ὀργανώσωσι καὶ ὠφελιμώτερον νὰ καταστήσωσι· διὸ ἰδρύσαντες ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ τῆς ἀπελευθερωθείσης μικρᾶς γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, προοίσαντες αὐτὸ διὰ μεγάλων δωρεῶν, ἐγκαταστήσαντες ἐν αὐτῷ ἄνδρας, διαπρέποντας ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ πρὸς ἐξεκόνισιν τοῦ στενοῦ συνδέσμου τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ἀνεγείραντες πρὸ τῶν προπυλαίων αὐτοῦ ἀνδριάντας μεγαλοπρεπεῖς ἔθνομαρτύρων, Γρηγορίου τοῦ Πατριάρχου καὶ Ῥήγα τοῦ Φεραίου, ἐγένοντο αἵτιοι, ὅπως μορφωθῶσιν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἐργαστηρίοις τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἰδρύματος ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ἐθνικοὶ ἄνδρες, ἱκανοὶ καὶ ἐπιτήδειοι εἰς ἐξέγερσιν τῆς πνευματικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ζωῆς. Ἐκ τῆς εὐσεβοῦς, φιλοπάτριδος καὶ φιλομούσου ἐργασίας αὐτῶν προέκυψαν ἀγλαοὶ καρποί. Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον παρὰ πάσας τὰς καθ' ἐκάστην ἀκουόμενας παρ' ἡμῖν μεμφιμοιρίας δύναται νὰ καυχηθῇ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐξῆλθε πᾶν ὅ,τι σεμνόν, ἀγνόν, εὐγενές, δίκαιον, τέλειον, ἀληθές, ἀνεφάνη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Πολιτείᾳ καὶ τῷ Ἔθνει ἡμῶν. Δικαίως λοιπὸν ἡμεῖς τελοῦμεν σήμερον μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν. Τιμῇ καὶ δόξᾳ εἰς τοὺς εὐσεβεῖς, φιλαγάθους καὶ μεγαθύμους τούτους ἄνδρας!»

ΕΤΟΣ 1910

Ὁμιλητῆς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Α. Διομήδης Κυριακός. Θέμα τοῦ Λόγου τοῦ ἦτο «πρῶτον μὲν ἡ ὑπέροχος παιδεία» τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, «δεύτερον δὲ ἡ ὑπέροχος αὐτῶν δρᾶσις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς μὲ τόνδε τὸν τίτλον: «Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Λόγος εἰς τοὺς τρεῖς μεγίστους Ἱεράρχας ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὸ ὑπὲρ τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Μνημόσυνον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1910». Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Τυ-

πογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, Στοὰ Συγγροῦ — Πλατεῖα Κολοκοτρῶνη. 1910.

Ἐπισημαίνεται ὡς ἐξῆς: «Ἡ θρησκεία πρέπει νὰ ζῆ ἐν εὐ-
 ρήνῃ καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν παιδείαν, οὐδέποτε δὲ νὰ τεθῆ εἰς τὴν ἀντίθεσιν
 ἐκείνην πρὸς τὰ γράμματα, ἐν ἧ βλέπομεν αὐτὴν ἐν διαφόροις χώραις τῆς Δύ-
 σεως. Καθὼς οἱ ἄνδρες τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης πρέπει νὰ τιμῶσι
 καὶ εὐλαβῶνται τὴν θρησκείαν ὡς ἀναγκαιοτάτην τοῖς λαοῖς, οὕτως καὶ οἱ
 κληρικοὶ πρέπει νὰ τιμῶσι καὶ εὐλαβῶνται τὴν ἐπιστήμην ὡς ἐπίσης χρησιμω-
 τάτην αὐτοῖς, καὶ δὲν πρέπει ν' ἀξιῶσι νὰ ἐπιβάλλωσι νόμον εἰς αὐτὴν καὶ νὰ
 περιορίσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς, ἥς ἄνευ ἢ ἐπιστημονικῆ ἔρευνα εἶναι ἀδύνα-
 τος. Οἱ κληρικοὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶσιν, ὅτι καθὼς ἔχουσιν ἀνάγκην οἱ
 λαοὶ τῆς θρησκείας πρὸς διατήρησιν τῆς ἀγνότητος τῶν ἡθῶν των, οὕτως
 ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ τῆς παιδείας ἵνα φωτίζη αὐτοὺς καὶ ὀδηγήῃ εἰς τὴν πρό-
 οδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν. Οἱ ἄθρησκοι καὶ ἄθεοι λαοὶ διαφθείρονται χωρὶς νὰ
 ὠφελεῖ αὐτοὺς μόνῃ ἢ παιδείᾳ· ἀλλὰ καὶ λαοὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀπαιδευτοὶ μένουσιν
 ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ βαρβαρότητι χωρὶς μόνῃ ἢ θρησκείᾳ νὰ σώζη αὐτοὺς.
 Τὰ δύο ταῦτα πρέπει διὰ τοῦτο νὰ συμβαδίζωσιν. Ἐὰν τοῦτο συμβαίνει καὶ παρ'
 ἡμῖν, θὰ ἴδωμεν ταχέως ἀνατελλούσας καλλιτέρας ἡμέρας ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν.
 Τότε μόνον θὰ δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν πατρίδα ἡμῶν ἀνυψου-
 μένην πάλιν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέβη κατ' ἄλλους αἰῶνας, καὶ
 ἀσφαλῶς ἐκπληρουμένους πάντας τοὺς ἐθνικοὺς ἡμῶν πόθους! Γένοιτο, γέ-
 νοιτο».

ΕΤΟΣ 1911

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁμιλητὴς ἦτο ὁ διδάκτωρ τῆς Θεολογίας καὶ τῆς
 Νομικῆς τακτικὸς καθηγητὴς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου
 Κωνσταντῖνος Μ. Ράλλης. Ὁ Λόγος αὐτοῦ ἔταμε νέαν ὁδὸν εἰς
 τοὺς συνήθεις Λόγους ἐπὶ τῇ πανεπιστημιακῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν,
 καὶ εἶχε θέμα «Περὶ ἀσυλίας κατὰ τὸ Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς
 Ἐκκλησίας».

Ἐπισημαίνεται ὡς ἐξῆς: «Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Κωνσταντί-
 νου Μ. Ράλλη, Διδάκτωρ τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Νομικῆς, τακτικοῦ καθηγη-
 τοῦ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, Περὶ ἀσυλίας κατὰ
 τὸ Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Λόγος ρηθεὶς τῇ 30ῇ
 Ἰανουαρίου 1911 κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν». Ἐν Ἀθήναις. Τύ-
 ποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1911.

Ἐπισημαίνεται ὡς ἐξῆς: «Ὁ Λόγος εἶναι ἐπιστημονικὴ μελέτη, ἔμφορτος ἀπὸ ὑποσημειώσεις,
 ὁ δὲ χαρακτηριστικὸς Πρόλογος αὐτοῦ ἔχει ὡς ἔπεται: «Ἡ Ἀκαδημαϊκὴ
 Σύγκλητος ἀνέθηκέ μοι, κοσμήτορι τῆς τῶν θεολόγων σχολῆς κατὰ τὸ ἀκαδη-
 μεικὸν ἔτος 1910 - 1911 ὄντι, ἵνα ἐν τῷ ἐνταῦθα μητροπολιτικῷ ναῶ κατὰ τὴν

τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου ἀγομένην ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὸν προσήκοντα αὐτῇ εἶπω λόγον. Τῇ ἐντολῇ ταύτῃ ἐπόμενος ἀπήγγειλα οὐχὶ πανηγυρικόν, ἅτε τῶν τριῶν μεγάλων ἱεραρχῶν καὶ φωστήρων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν οὐ δεομένων τῶν ἐμῶν ὕμνων, ἀλλὰ λόγον ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὑπ' ἐμοῦ διδασκόμενον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ μάθημα τοῦ κανονικοῦ δικαίου. Κατὰ ταῦτα τοῦ λόγου τούτου ὑποκείμενόν ἐστι τὸ δίκαιον τῆς ἀσυλίας, ὃ νῦν ἐκδίδωμι συμπληρώσας διὰ πολλῶν σημειώσεων ἀποδεικτικῶν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λεγομένων. Ἐκδόθη τῇ 25ῃ Ἀπριλίου 1911. Κωνσταντῖνος Μ. Ράλλης».

ΕΤΟΣ 1912

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος 1912 ἦτο ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωάννης Ε. Μεσολωρᾶς, θέμα δὲ τοῦ Λόγου του ἦτο ἡ «διὰ βραχέων» ἐξέτασις «οἷον ἐγένετο τὸ ἔργον τῶν πατέρων τούτων (Τριῶν Ἱεραρχῶν) ἐν τῇ θεολογικῇ κυρίως ἐπιστήμῃ».

Ὁ Λόγος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὡς ἐξῆς: Ἰ. Ε. Μεσολωρᾶ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, Λόγος ἀπαγγελθεὶς τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου 1912 ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῷ Μνημοσύνῳ τῶν ἱδρυτῶν εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου (ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου). Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1912.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Λόγου του ὁ Ἰ. Μεσολωρᾶς χρησιμοποιοῦν τὸ Εὐαγγελικὸν ρητὸν «Οὐ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ» (Ματθ. ε'. 15) καταχωρίζει ταῦτα: «Ἐξελεξάμεθα δὲ τὸ θέμα τοῦτο, φρονοῦντες, ὅτι θέματα ἀλλότρια πρὸς τὴν τελουμένην σήμερον ἑορτὴν καὶ τὸ μετ' αὐτῆς συνδεόμενον μνημόσυνον οὔτε τῷ σκοπῷ τῆς ἐνταῦθα συνόδου ἡμῶν, οὔτε τῇ δοθείσῃ ἡμῖν ἐντολῇ ἐπιτήδεια». Ταῦτα, μᾶλλον εἶναι νύξιος διὰ τὸ κατὰ τὸ περισυνὸν ἔτος 1911 θέμα «Περὶ ἀσυλίας», τοῦ Λόγου τοῦ καθηγητοῦ Κ. Μ. Ράλλης.

ΕΤΟΣ 1913

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος ἦτο ὁ καθηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Δημήτριος Θεοφανόπουλος. Εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις δημοσιευομένην ἐφημερίδα Τὸ Κράτος, «ὄργανον τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων», τῆς 3ης Φεβρουαρίου, ἐδημοσιεύθη ἡ ἐξῆς εἰδησις περὶ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ Μνημοσύνου: «Τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον τοῦ Πανεπιστημίου. Προχθὲς περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἐτελέσθη τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Ἐφέτος λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀπουσίας τῶν

φοιτητῶν ἐντεῦθεν μόνον τὸ θρησκευτικὸν μνημόσυνον ἐτελέσθη, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ πολιτικὸν τοιοῦτον. Παρίσταντο πάντες οἱ ἐνταῦθα καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ πρύτανις κ. Ζαΐμης, ὁ Δήμαρχος κ. Μερκούρης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐκ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου προσῆλθον ὁ πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος, ὁ κ. Τσιριμῶκος καὶ ὁ κ. Διομήδης. Κατάλληλον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Θεοφανόπουλος καὶ τὸ μνημόσυνον ἔληξε περὶ τὴν 10½ π.μ.».

Σημειωτέον ὅτι, αἱ ἐν τῇ εἰδήσει ἀναγραφόμεναι «ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις» καὶ «ἡ ἀπουσία τῶν φοιτητῶν» ἐκ τῶν Ἀθηνῶν σχετίζονται μὲ τὸν Α' Βαλκανικὸν πόλεμον.

ΕΤΟΣ 1914

Ἱεουργὸς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ Ἅρτης Σπυρίδων Γκινάκας, ὁμιλητὴς δὲ ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑρμηνείας τῆς Π. Διαθήκης καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς Γλώσσης καὶ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Νικολάος Παπαγιαννόπουλος.

Ὁ Λόγος αὐτοῦ, μὲ θέμα «Ὁ Μέγας Βασίλειος ὡς φυσιοδίφης», ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς μὲ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τὸ Μνημόσυνον τῶν καθηγητῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐντολῇ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ὑπὸ Νικολάου Α. Παπαγιαννοπούλου Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου». Ἐν Ἀθήναις 1914.

Εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἑφημερίδα Καίροϊ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1914 καταχωρίζεται ἡ ἀκόλουθος εἰδήσις περὶ τῆς πανεπιστημιακῆς ταύτης ἑορτῆς: Οἱ εὐεργεταὶ τοῦ Πανεπιστημίου. Χθὲς τὴν πρῶταν ἐτελέσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῶ τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Κατ' αὐτὸ παρέστη ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Τσιριμῶκος, ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου κ. Δέρβος, πολλοὶ καθηγηταὶ τῶν Πανεπιστημίων καὶ Γυμνασίων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Ἐχοροστάτει ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Ἅρτης κ. Γκινάκας, παρίσταντο δὲ καὶ τὰ Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ οἱ ἐνταῦθα παρεπιδημούντες Ἐπίσκοποι. Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας κ. Παπαγιαννόπουλος ἐξεφώνησε κατάλληλον ἐπιμνημόσυνον λόγον».

ΕΤΟΣ 1915

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος 1915 ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος.

Ὁ Λόγος αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Χρυσόστομος Α. Παπαδοπούλου Ἀρχιμ. Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας ἐν τῷ

Πανεπιστημίου, Ἑλληνισμός καὶ Χριστιανισμός. Λόγος εἰς τὸ Μνημόσυνον τῶν καθηγητῶν, εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐντολῆ τῆς Συγκλήτου». Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον ὁ «Ἐρμῆς» Ἀλεξ. Βιτσικουνάκη, ὁδὸς Ἀριστείδου 7. 1915.

Περὶ τοῦ ὡς ἄνω θέματος τοῦ Λόγου καταχωρίζονται, μεταξύ ἄλλων, καὶ ταῦτα: «Ἐνῶ λοιπὸν ὁ Ἑλληνισμός κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐφαίνετο νεκρός, κινδυνεύων νὰ ἐξαφανισθῆ, ἀίφνης ἀνέζησε. Τὸ ἱστορικὸν θαῦμα τῆς ἀναβιώσεως αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Δι' αὐτοῦ ἀναγεννηθεὶς εἰσῆλθεν εἰς νέαν ἱστορικὴν σταδιοδρομίαν, μεγάλης ἀνακτῆσας πνευματικὰς δυνάμεις. Ἡνώθη διὰ τῆς νέας θρησκείας εἰς μίαν ἀπέραντον κοινωνίαν, τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πρώτην φοράν δι' αὐτῆς ἀπήρτισεν ἐν ὄλον μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν λαῶν, ὅτινες βραδύτερον διεκρίθησαν ἀπ' αὐτοῦ. Δὲν ὑπῆρξε δὲ μόνον πνευματικὴ ἢ ἀναβίωσις αὐτοῦ. Διότι ἔνεκα θαυμαστῆς συνδρομῆς τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων, ἃς παρήγαγεν ὁ Χριστιανισμός, μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ καταρρέον ρωμαϊκὸν κράτος μετεσχηματίσθη ἐν Βυζαντίῳ εἰς Ἑλληνικὸν κράτος, ὑπὸ χριστιανὸν Αὐτοκράτορα, τὸν Μ. Κωνσταντῖνον. Καὶ ἠγωνίσθησαν μὲν τὰ ρωμαϊκὰ στοιχεῖα τοῦ νέου κράτους ἐπὶ τινὰς αἰῶνας νὰ συγκρατηθῶσιν, ἀλλ' ἡ ἐξελληνίσις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀνεπίσχετος, ἕως οὔ μόνον τὸ παλαιὸν ὑπελείφθη ὄνομα. Τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἀπέβησαν ἑλληνικὰ καὶ Ἕλληνες πλέον Αὐτοκράτορες ἀνέβησαν τὸν θρόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντίου, τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω δὲ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μετεσχηματίσθη τὸ παλαιὸν Ρωμαϊκὸν κράτος καὶ ἰδρῦθη νέα Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία, μεγίστην ἐπιτελέσασα καὶ ὑψίστην ἱστορικὴν ἀποστολὴν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας».

ΕΤΟΣ 1916

Ὁμιλητὴς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀντώνιος Μομφερράτος, θέμα δὲ εἶχε «τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ, τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ κρίσεις ἐπ' αὐτῶν».

Εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν «ἀρχαιότεραν τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων» Κερκοὶ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1916 ἐδημοσιεύθη, εἰς τὰς Εἰδήσεις, πληρέστατον χρονικὸν περὶ τῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν πανεπιστημιακῆς ἑορτῆς, τὸ ὁποῖον, χάριν τῆς Ἱστορίας, ἀναδημοσιεύεται ἀκολούθως, καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς: «Εἰδήσεις. Ἡ χθεσινὴ ἑορτὴ τοῦ Πανεπιστημίου. Οἱ Λόγοι τῶν Κ. Κ. Πρυτάνεως καὶ Μομφερράτου. Ἡ παρουσία τοῦ Κ. Σκουλούδη καὶ Μιχελιδάκη.

Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐγένετο τὴν 5ην ἀπογευματινὴν τῆς χθὲς, τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἑορτῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν. Πρὸ τῆς ὀρισθείσης ὥρας ἡ

αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἶχε πληρωθῆ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῆς αἰθούσης εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τὸ ὠραῖον φύλον, τὸ ὁποῖον ὡς πάντοτε εἶχε προσέλθει ἀθρόον. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῆς αἰθούσης εἶχε πληρωθῆ ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς τῶν Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν. Ὀλίγον πρὸ τῆς 5ης μ.μ. προσῆλθον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν μετὰ τῶν Συνοδικῶν καὶ τοῦ κλήρου. Ὁ Πρύτανης τῶν Πανεπιστημίων κ. Μεσολωρᾶς ὑπεδέχετο τοὺς προσερχομένους οἵτινες διηθύνοντο πρὸς τὰς ὠρισμένας δι' αὐτοὺς θέσεις. Μεταξὺ τῶν προσελθόντων εἰς τὴν τελετὴν διεκρίνοντο ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Δέλλιος, ὁ πρῶν Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Ἀλεξανδρῆς, ὁ κ. Ἰωάν. Εὐταξίας, ἅπαντες οἱ καθηγηταὶ τῶν Πανεπιστημίων κ.τ.λ.

Ὁ Κ. Μιχελιδάκης καὶ ὁ Κ. Σκουλούδης.

Τὴν 5ην ἀκριβῶς προσέρχεται ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Μιχελιδάκης συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ ὑπουργείου του κ. Βολωνάκη. Ὁ κ. Μιχελιδάκης προηγουμένου τοῦ Πρυτάνεως προχωρεῖ πρὸς τὸ βᾶθος τῆς αἰθούσης, χαιρετᾷ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην οὐτινος ἀσπάζεται τὴν χεῖρα, καὶ ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τοῦ ἀκροατηρίου καταλαμβάνει τὴν ὀριθεύσαν δι' αὐτὸν θέσιν. Ὀλίγον μετὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας καταφθάνει ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Σκουλούδης, ὅστις γίνεται δεκτὸς μετὰ παρατεταμένων χειροκροτημάτων καὶ ζητωκραυγῶν καὶ καταλαμβάνει θέσιν δεξιᾷ τοῦ κ. Μιχελιδάκη.

Εἶτα ὁ κ. Πρύτανης κ. Μεσολωρᾶς λέγει τὰ ἐξῆς.

Ὁ Λόγος τοῦ Κ. Μεσολωρᾶ.

Μετὰ τὸ δούλιον ἡμᾶρ καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν αὐτῶν ἐν ἰδίῳ ἀνταξίῳ αὐταῖς τεμένει ἢ τε Πολιτεία καὶ ἡ Ἐπιστήμη ἀνεκήρυξαν καὶ καθώρισαν προστάτας τῆς Παιδείας τοὺς τρεῖς μεγάλους Φωστῆρας τῆς Τρισηλίου θεότητος, ἅτε γνησίους ἀντιπροσώπους τοῦ χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ γενομένους, ἀρρήκτως τὴν τε θύραθεν καὶ τὴν ἔσω σοφίαν συναρμολογήσαντας, τῶν ὁποίων τὸν βίον, τὴν παιδείαν καὶ τὰς πράξεις ὀφείλει νὰ μιμῆται ἡ σπουδάζουσα νεότης. Διὰ τοῦτο σήμερον τὴν πρωτῆν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῶ συνῆλθον οἱ τῶν γραμμάτων ἑρασταὶ καὶ ἐν ὕμνοις προσήνεγκον τὸν λιβανωτὸν τῆς μνήμης καὶ τῆς τιμῆς εἰς τοὺς μεγάλους τούτους Ἑλληνας, Πατέρας καὶ Διδασκάλους ἡμῶν.

Ὡς δ' οὗτοι φῶς τοῦ χριστιανικοῦ καθόλου κόσμου ἐγένοντο διὰ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν θαυμαστῶν αὐτῶν ἀγώνων καὶ ἔργων, οὕτω καὶ οἱ ἱδρυταί, οἱ εὐεργεταὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου φῶς τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου λογίζονται, διότι οἱ μὲν τὴν ὕλην, οἱ δὲ τὸ πνεῦμα δαψιλῶς καὶ τελεσφόρως ἐξέχεαν ἐπὶ τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῆς παιδείας καθίδρυμα, καταστήσαντες αὐτὸ φάρον τηλαυγῆ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Διὰ τοῦτο φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίοντες, ἐτελέσαμεν σήμερον ἐν

τῶ ναῶ τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον αὐτῶν, ὡς εὐεργετῶν καὶ διδασκάλων ἡμῶν, ὡς ἡρώων τοῦ πνεύματος καὶ γενναίων τῆς ἐπιστήμης χορηγῶν.

Ἄλλὰ δὲν ἤρκει μόνον τὸ καθῆκον τοῦτο· ἐπεβάλλετο καὶ ἐν αὐτῶ τῶ ἀνωτάτῳ τῶν Μουσῶν τεμένει, ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ, νὰ πανηγυρισθῇ ἡ τελετὴ αὕτη τῶν ἡμετέρων Πανεπιστημίων, διότι κατὰ ταύτην τὰ Πνεύματα τῶν θείων ἡμῶν Πολιούχων μετὰ τῶν πνευμάτων τῶν εὐεργετῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ὧν αἱ προτομαὶ καὶ αἱ εἰκόνες περιβάλλουσιν ἡμᾶς, ἀνωθεν ἐφορῶσι τοὺς ἑαυτοὺς ἐπιγόνους καὶ διαδόχους καὶ παροτρύνουσιν αὐτοὺς πρὸς αἰσιώτερον μέλλον, πρὸς ἐπιμελεστέραν ἐπιτήδευσιν τῶν ἐπιτηδεύματων αὐτῶν. Ναὶ ἐπεβάλλετο σήμερον νὰ ἀκουσθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ μετὰ τοὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ φωνὴ τῆς Ἐπιστήμης, γεραίρουσα τοὺς Πατέρας ἐκείνης καὶ τοὺς πολιούχους ταύτης.

Ἀπὸ τοιούτων ἰδεῶν ὀρωμένη ἡ Πανεπιστημιακὴ Σύγκλητος, ὁμοφώνως ἀνέθετο τὴν ἐκφώνησιν τοῦ προσήκοντος τῇ τελετῇ ταύτῃ λόγου τῶ τακτικῶ καθηγητῇ τῆς Νομικῆς Σχολῆς κ. Ἀντωνίῳ Μομφερράτῳ, ὅστις ὡς θέμα ἐξελέξατο τὰ «Τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ, τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ κρίσεις ἐπ' αὐτῶν».

Ὁ Λόγος τοῦ Κ. Μομφερράτου.

Μετὰ τὸν κ. Πρύτανιν λαμβάνει τὸν λόγον ὁ κ. Μομφερράτος, ὅστις ἐπὶ δύο σχεδὸν ὥρας διὰ γλώσσης γλαφυροτάτης διεξῆλθε τὸ θέμα του «περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν», κρατῶν εἰς ἀδιάπτωτον προσοχὴν τὸ ἀκροατήριον. Ἰδίως τὸ μέρος περὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὡς Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς καὶ ἡ μακρὰ ἀνάπτυξις τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἐξετέθη μετὰ τόσης ἐμβριθείας καὶ ἀνέφερεν τοιαύτας ἱστορικὰς σελίδας ὥστε δικαίως ἀπέσπασε τὰ χειροκροτήματα τῶν παρισταμένων. Ἰδίως καὶ αἱ κρίσεις του περὶ τῆς εἰδωλολατρείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦτις κατὰ τὸν κ. Μομφερράτον συνετέλεσεν ὥστε νὰ μεταβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρον εἰς ἕν ἀπέραντον Μουσεῖον, ἦτο μία ἀληθὴς πρωτότυπος κριτικὴ καὶ φιλοσοφία συγχρόνως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ. Ὁ κ. Μομφερράτος ἐπέρανε τὸ θέμα του εὐχρηθεὶς ἵνα ἡ χάρις τῶν τριῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν ἐπέλθῃ ὡς ἀρωγὸς εἰς τὴν δοκιμαζομένην Πατρίδα.

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις τοῦ κ. Καθηγητοῦ ἐκάλυψαν ζωηρὰ καὶ παρατεταμένα χειροκροτήματα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὀποίων κατελθὼν τοῦ Βήματος ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν λοιπῶν ἀντιπροσώπων τῆς Πνευματικῆς κινήσεως.

Ἡ ὥραία τελετὴ ἐτελείωσε τὴν 7ην μ.μ.).

Ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης γίνεται γνωστὸν ὅτι ἡ ἐ ο ρ τ ῆ τοῦ Πανεπιστημίου διεξήχθη τὴν μὲν πρῶταν εἰς τὸν Μη-

τροπολιτικὸν Νὰὸν διὰ τοῦ, μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, Μνημοσύ-
νου, τὸ δὲ ἐσπέρας εἰς τὴν μεγάλην Αἴθουσαν τῶν
Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τῆς προσφωνήσεως τοῦ Πρυ-
τάνεως Ἰωάννου Μεσολωᾶ, καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανε-
πιστημίου, καὶ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ πανηγυρικοῦ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ, ὡς
ἄνω, καθηγητοῦ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀντωνίου Μομ-
φερράτου. Σημειωτέον δὲ ὅτι, ἡ διχοτόμησις τῆς πανεπιστημιακῆς τῶν
τριῶν Ἱεραρχῶν ἑορτῆς (Μνημόσυνον καὶ Λόγος) διατηρεῖται μέχρι σή-
μερον, τοῦ Λόγου ἐκφωνουμένου οὐχὶ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ ἔνθα τελεῖται ἡ θεία
Λειτουργία καὶ τὸ Μνημόσυνον, ἀλλ' ἐν εἰδικῇ τελετῇ εἰς τὴν Μεγάλην Αἴθου-
σαν Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἄλλοτε μὲν πρὸ μεσημβρίας, ἄλλοτε δὲ τὸ
ἀπόγευμα, πρὸς τὸ ἐσπέρας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1919 ὁ Λόγος ἐξεφωνήθη ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπό-
λεως, ὡς ἐπίσης καὶ κατ' ἄλλα ἔτη, ὡς ἀναγράφεται κατωτέρω εἰς τὰ οἰκεία
ἔτη.

(*Συνεχίζεται*)